

ΕΛΛΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΜ

1874.

ΕΤΟΣ Ε΄.

ΤΟΜΟΣ Θ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΝΑ΄. ΑΘΗΝΗΣΙ. 15. ΙΟΥΝΙΟΥ.

ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Π. Α. ΖΑΝΟΥ,

ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει αὐτοῦ ὡς διδάκτορας τῆς νομικῆς, γενομένη.

ἐν τῷ ἐθν. Πανεπιστημίῳ τῇ 24 Νοβρίου 1873. (*)

IV.

*Περὶ τῆς συγκροτήσεως τῶν στρατιωτικῶν δικαστηρίων
καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν.*

Ἡ στρατιωτικὴ ποινικὴ δικαιοσύνη ἀπονέμεται α΄) ὑπὸ διαρκῶν στρατοδικείων· συνέστησαν δὲ δύο τοιαῦτα καθ' ὅλον τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ὧν ἡ ἔδρα καὶ ἡ τῆς δικαιοδοσίας περιφέρεια ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ βασιλέως· β΄) ὑπὸ ἀναθεωρητικοῦ δικαστηρίου, προΐσταμένου ἀμφοτέρων τῶν στρατοδικείων ὡς ἀκυρωτικοῦ. Ἀστυνομικὰ δὲ δικαστήρια συσταίνονται μόνον εἰς τὰς ὑπὸ τῆς στρατ. ποινικῆς νομοθεσίας προβλεπομένας περιπτώσεις.

Ἐκαστον διαρκὲς στρατοδικεῖον συγκροτεῖται ἐξ ἑνὸς προέ-

(*) Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε τὸ προηγούμενον φυλλάδιον.

δρου, ἔχοντος τὸν βαθμὸν συνταγματάρχου ἢ ἀντισυνταγματάρχου, καὶ ἐξ ἑξ στρατοδικῶν, ἦτοι δύο ταγματάρχων, δύο λοχαγῶν, ἐνὸς ὑπολοχαγοῦ καὶ ἐνὸς ἀνθυπολοχαγοῦ, ἐξ ἐνὸς Β. ἐπιτρόπου, ταγματάρχου, καὶ τοῦ γραμματέως, ὅστις δύναται νὰ ἦ καὶ μὴ στρατιωτικός. Ἡ σύνθεσις δὲ αὕτη τοῦ στρατοδικείου διατηρεῖται ἢ τροποποιεῖται ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐν τῷ ἄρθρῳ 8 καὶ ἐπ. διελαμβανόμενα οὕτως, ὥστε ὁ Β. ἐπίτροπος νὰ ἦ τοῦλάχιστον ὁμοίοβαθμος μὲ τὸν κατηγορούμενον, ἐξαιρουμένης τῆς ἐν ἄρθρῳ 10 § 2 περιπτώσεως· οἱ δὲ δικασταὶ πάντες ἀνώτεροι, μόνον δὲ εἰς, καὶ ἐν ἀνάγκῃ δύο, δύνανται νὰ ὦσιν ἰσοβάθμοι αὐτοῦ. Ταῦτα δ' ἀπῆται οὐ μόνον ἡ στρατιωτικὴ ἱεραρχία (διότι ἄτοπον ἦθελεν εἶσθαι ἂν ὁ στρατιωτικός βαθμοφόρος ἐδικάζετο ὑπὸ μόνων ὁμοιοβάθμων ἢ καὶ ὑποδεεστέρων αὐτοῦ δικαστῶν), ἀλλὰ καὶ ἄλλος τις λόγος, ἦτοι ἡ πρόληψις πάσης μομφῆς κατὰ τῆς εὐθυδικίας τῶν δικαστῶν, ἣν εὐχερῶς ἠδύνατό τις προστρίψαι τοῖς ὑποδεεστέροις κατὰ βαθμὸν δικασταῖς ἐν περιπτώσει καταδίκης, ὅτι δηλ. ἐπίτηδες κατεψήφισαν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ ἀποβλέποντες. Μόνον δ' ἐν ἐλλείψει ἀνωτέρων ἐπιτρέπει ὁ νόμος τὴν δι' ἰσοβάθμων ἢ καὶ κατωτέρων ἀξίωματικῶν συγκρότησιν τοῦ δικαστηρίου.

Ἄλλὰ τίς ἡ φύσις τοῦ στρ. δικαστηρίου; ἔστιν ἔνορκον δικαστήριον; οὐχί, ἅτε δικάζον περὶ τε τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ νομικοῦ μέρους τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων· δέον ἐπομένως ἐκδίδειν καὶ ἠτιολογημένας τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ. Τὸ αἰτιολογικὸν ἔστιν ὅτε ἀναγκασιότατον ἐν ταῖς ἀποφάσεσι, τοῦτο μὲν ὡς παρέχον τῷ ἀνωτέρῳ δικαστῇ τὸ μέσον δι' οὗ θέλει δυνηθῆ οὗτος νὰ γνωρίσῃ τοὺς λόγους ἐφ' ὧν ἐστήριξε τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ὁ ὑποδεέστερος, τοῦτο δὲ ὡς ἀποκλειῶν

πᾶσαν τοῦ δικαστηρίου αὐθαιρεσίαν, ἐφ' ᾗ καὶ τὸ σύνταγμα ρητῶς ἐν ἄρθρῳ 93 ἐπιτάσσει, ὅτι πᾶσα ἀπόφασις πρέπει νὰ ἦναι ἠτιολογημένη καὶ γ' ἀπαγγέλλεται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει· μόνον δ' οἱ ἔνορκοι ἀναιτιολόγητον ἐκδίδουσι τὴν ἐτιμηγορίαν αὐτῶν, διότι ρητῶς ὁ νόμος ἐν ἄρθρῳ 435 τῆς π. δικονομίας ἀπαλλάσσει αὐτοὺς τῆς ὑποχρέωσως ταύτης· ὁ δὲ λόγος ἔστιν, ὅτι τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων μόνον περὶ τοῦ πραγματικοῦ τῆς ὑποθέσεως μέρους δικάζει, ἔστι δὲ δικαστήριον αὐτοκράτωρ, τὸν αὐτοκράτορα δῆμον ἐκπροσωποῦν, οὗτινος ἡ ἀπόφασις δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ κατ' οὐσίαν εἰς τὸν ἑλεγχαν ἄλλης ἀρχῆς. Οἱ λόγοι δὲ οὗτοι δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν στρατοδικεῶν· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ στρατ. ποιν. νομοθεσία θέλει τὴν αἰτιολογίαν τῶν ἀποφάσεων ὡς ἐκ τοῦ ἄρθρου 130 ἐξάγειται, καθ' ὃ «ἡ ἀπόφασις ἀπαγγέλλεται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἀναγινώσκοντος τοῦ προέδρου τὸ αἰτιολογικὸν καὶ διατακτικὸν αὐτῆς», πρὸς δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἄρθρου 165, λέγοντος περὶ τῶν ἀστυνομικῶν στρατιωτικῶν δικαστηρίων, ὅτι «ἡ ἠτιολογημένη ἀπόφασις ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ καὶ τοῦ γραμματέως»· καὶ ὅμως οὐδέποτε, ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, τὰ στρατοδικεῖα ἐξέδωκαν ἠτιολογημένην ἀπόφασιν, περιοριζόμενα ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ παραθέτωσι τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ νόμου. Αἴτιον δὲ τῆς παραλείψεως ταύτης ἔστιν οὐ μόνον τοῦ δικαστηρίου ἡ ἐλλειψις, ἀλλὰ καὶ τοῦ νόμου ἡ ἀτέλεια, διότι, ἐνῶ ἡ π. δικονομία ρητῶς ἐν ἄρθρῳ 81 ἐπιτάσσει, ὅτι ἡ ἀπόφασις πρέπει νὰ ἦναι ἠτιολογημένη, εἶτα δ' εἰς κύρωσιν τῆς διατάξεως ταύτης δρίζει ἐν ἄρθρῳ 407 § 10 ὡς λόγον ἀναίρεσεως τὸ ἀναιτιολόγητον τῆς ἀποφάσεως, ὁ στρατ. ποιν. κώδικς οὐδαμῶς ρητῶς ἐπιβάλλει τοῖς στρατοδικαῖς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ αἰτιολογεῖν τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν. Τὸ δὲ χερίστον, ἐνῶ ἐν ἄρθρῳ 133 ὠρισμένως καταλέγει τὸ τί δεῖ

τὴν ἀπόφασιν περιέχειν, οὐ μνημονεύει καὶ τοῦ αἰτιολογικοῦ, ἐν δ' ἄρθρῳ 58, ἀπαριθμῶν τοὺς λόγους τῆς ὑπὸ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ δικαστηρίου ἀκυρώσεως τῶν ἀποφάσεων, δὲν ἀναφέρει καὶ τὴν ἔλλειψιν τοῦ αἰτιολογικοῦ· οὐδὲ δύναται νὰ γίνῃ προσφυγὴ εἰς ἀναίρεσιν διὰ τὴν ἐν λόγῳ ἔλλειψιν, διότι, κατὰ τὸν στρατ. ποιν. κώδικα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ζητηθῇ ἡ ἀναίρεσις ἀποφάσεως στρατ. δικαστηρίου ἐνώπιον τοῦ Ἄρ. Πάγου εἰμὴ διὰ δύο μόνον λόγους, ἧτοι δι' ὑπέρβασιν καθηκόντων καὶ ἀναρμοδιότητα τῶν στρατοδικῶν παρὰ τὰ διὰ τῶν ἄρθρ. 43—48 διατεταγμένα. Καὶ ὅμως αἱ ἀποφάσεις τῶν στρατοδικῶν δέον νὰ αἰτιολογῶνται, διότι καὶ ὁ νόμος ἐμμέσως ἀπαιτεῖ τὴν αἰτιολογίαν, καὶ τὸ Σύνταγμα ῥητῶς ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην τοῖς δικασταῖς. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὸ ἀναθεωρητικὸν δικαστήριον, συνειδὸν τὸ καθήκον καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, ἠτιολογημένας πάντοτε τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐξέδωκε, τοῦτο δὲ, διότι ῥητῶς ὁ νόμος ἐν ἄρθρῳ 156 ἀναγράφει, ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀναθεωρητικοῦ πρέπει νὰ ᾖ ἠτιολογημένη.

V.

Περὶ τῶν ἐν περιπτώσει ἐκστρατείας, ἀποκλεισμοῦ, πολιορκίας, ὡς καὶ τῶν ἀστυνομικῶν στρατιωτικῶν δικαστηρίων.

Ἐκτὸς τῶν ἐν καιρῷ εἰρήνης διαρκῶν στρατοδικείων καὶ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ ὁ περὶ στρατ. ποιν. νομοθεσίας νόμος καθιεροῖ τὴν σύστασιν καὶ ἄλλων στρατ. δικαστηρίων, συγκροτούμενων εἰς ὄρισμένας καὶ ὅλως ἐκτάκτους περιπτώσεις. Οὕτω κατὰ τὸ ἄρ. 29, ἐκστρατεύοντος ἐκτὸς τοῦ κράτους τοῦ στρατοῦ, ὁ γενικὸς αὐτοῦ ἀρχηγός, καθὼς καὶ πᾶς ἀρχηγὸς σώματος στρατοῦ, ἐνεργοῦντος μεμονωμένως ἢ ἀνεξαρτήτως, συσταίνει δύο στρα-

τοδικεῖα καὶ ἐν ἀναθεωρητικὸν δικαστήριον, εἰς τὴν ἀρμοδιότητα δὲ τῶν δικαστηρίων τούτων ὑπάγονται δι' ὅλα τὰ πλημμελήματα καὶ κακουργήματα οἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 49—54 καταλεγόμενοι. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 34 ἐν περιπτώσει ἀποκλεισμοῦ ἢ πολιορκίας φρουρίου ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἢ ὑπὸ ἐνόπλων ἐπαναστατῶν, ὁ ἀνώτερος ἐν τῷ φρουρίῳ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς συσταίνει, εἰ δὲν ὑπάρχωσιν ἐν' αὐτῷ, στρατ. δικαστήριον, δύο στρατοδικεῖα καὶ ἐν ἀναθεωρητικὸν δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἢ τῆς πολιορκίας, εἰς τὴν ἀρμοδιότητα δ' αὐτῶν ὑπάγονται οἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 49 καὶ 50 ἀναφερόμενοι διὰ τὰς αὐτόθι προβλεπομένας ἀξιοποίνους πράξεις. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 38, εὐρισκόμενου στρατοῦ ἑλληνικοῦ ἐπὶ ξένης χώρας, ὁ διοικητὴς τῆς παρὰ τῷ γενικῷ ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ χωροφυλακῆς καὶ ὁ παρὰ τινι τμήματι στρατοῦ ἀνώτερος κατὰ βαθμὸν ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀστυνομικῶν καθηκόντων, ἅτινα ταῖς ἐπιβάλλονται ἀπὸ τοῦ στρατ. κανονισμοῦ, ἔχουσι καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ στρατ. ποιν. νόμου ὀριζομένην δικαιοδοσίαν, ἐκτεινομένην ἐφ' ὅλης τῆς ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ τμήματος, παρ' ᾧ διατελοῦσι, κατεχομένης χώρας, τῶν πλαγίων καὶ τῶν ὀπισθεν τοῦ στρατοῦ μερῶν. Ὁ διοικητὴς δηλ. τῆς χωροφυλακῆς, καθὼς καὶ ὁ παρ' ἑκάστῳ τμήματι προσκεκολλημένος ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς, δικάζουσι μόνοι, προσλαμβάνοντες καὶ ἓνα γραμματεῖα, ἐκλεγόμενον παρ' αὐτῶν ἐκ τῶν ὑπαξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς, περὶ παντός πταισματος καὶ παντός πλημμελήματος (ὄχι δὲ κακουργήματος), τιμωρουμένου ὑπὸ τοῦ νόμου κατ' ἀνώτατον ὅρον μὲ ἐξάμηνον φυλάκισιν ἢ καὶ μὲ διακοσίων δραχμῶν χρηματικὴν ποινὴν, διαπραχθέντος δὲ ὑπὸ τινος τῶν ἐν ἄρθρῳ 59 ἐδ. α', β' καὶ γ' ἀναφερομένων ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ ἀρχηγός καὶ ἐν ἔλλειψι αὐτοῦ ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς

χωροφυλακῆς, ἐν περιπτώσει ἐκστρατείας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, καθίσταται αὐτοδικαίως πταισματοδίκης, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ πλημμελειοδίκης, κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ὁποίου οὐδεμία προσφυγὴ συγχωρεῖται. Ἄλλ' αἱ διατάξεις αὗται τοῦ στρατ. ποιν. νόμου δὲν ἀντίκεινται τάχα εἰς τὸ ἄρθρον 91 τοῦ Συντάγματος, καθ' ὃ δικαστικὰ ἐπιτροπαὶ καὶ ἑκτακτα δικαστήρια ὑφ' ὁποιοῦνδήποτε ὄνομα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συστηθῶσιν; Οὐχί εἶναι μὲν ἀλθῆς ὅτι τὰ ἐν λόγῳ στρατ. δικαστήρια, συνιστάμενα εἰς ἑκτάκτους ἕλως περιστάσεις, εἰσὶ δικαστήρια ἑκτάκτου δικαιοδοσίας οὐχὶ ὅμως καὶ ἑκτακτα δικαστήρια, διότι ἑκτακτα δικαστήρια εἰσὶ τὰ συνιστάμενα μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, προσκαλούμενα δὲ νὰ δικάσωσιν ὠρισμένας ἀξιόποιονους πράξεις καὶ ὠρισμένα ὡς ἐπὶ πολὺ πρόσωπα. Τοιοῦτο δικαστήριον ἦτο παρ' ἡμῖν τὸ φοβερόν τῆς ἑκτάκτου στρατιωτικῆς δίκης· λέγομεν δ' αὐτὸ φοβερόν, διότι μόνη ἡ ἀνάγκη τῶν περὶ αὐτοῦ διατάξεων τῆς κ. Ποιν. δικονομίας δικαιολογεῖ τὴν προσωνομίαν. Οὕτω λ. χ. κατὰ τὸ ἄρθ. 511 καὶ ἐπ. ἡ στρατιωτικὴ δίκη διατάσσεται ἕνεκα τῶν ἐξῆς κακουργημάτων· 1) ἕνεκα στάσεως, 2) ἕνεκα φόνου, ληστείας, πειρατείας καὶ ἐμπρησμοῦ, ἐὰν τὰ κακουργήματα ταῦτα ἤυξῃσαν οὕτως, ὥστε τὰ συνήθη βιαστικὰ μέσα δὲν ἐξαρκοῦν πλέον εἰς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας. Μόνος ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν ἀνάγκῃ ὁ νομάρχης ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ διατάσσειν τὴν στρατιωτικὴν δίκην. Ἄμα γενομένων τῶν ἀναγκαίων διορισμῶν καὶ προπαρασκευῶν, κηρύττεται ἡ ἐνέργεια τῆς ἑκτάκτου στρατιωτικῆς δίκης διὰ τυμπάνων ἢ σαλπίγγων εἰς τὸν τόπον (ἐπαρχίαν ἢ νομόν), διὰ τὸν ὁποῖον διετάχθη. Ἡ διακήρυξις πρέπει νὰ περιέχῃ τὸ εἶδος τοῦ κακουργήματος, διὰ τὸ ὁποῖον διετάχθη ἡ ἑκτακτος στρατιωτικὴ δίκη, νὰ ἀπειλῇ δὲ ὅτι πᾶς ὅστις, διακηρυχθείσης τῆς ἑκτάκτου στρατιωτικῆς

δίκης, πράξῃ τοιοῦτο κακούργημα ἢ ἐπιμένῃ εἰς αὐτὸ ἢ συνεργήσῃ ὅπωςδήποτε, θέλει τιμωρηθῆ ἀηλεῶς μὲ θάνατον· ἅμα δὲ γενομένης τῆς διακηρύξεως, ὑψοῦται εἰς τὴν καθέδραν τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ δημοσίου τινὸς πλατείας ἐρυθρὰ σημαία, ἣτις φυλαττομένη ὑπὸ τῆς ἀναγκαίας ἐνόπλου δυνάμεως, μένει ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ἑκτάκτου στρατιωτικῆς δίκης. Ἐγγραφὸς προδικασίας δὲν γίνεται συνήθως ἐνταῦθα. Ἡ παρὰ τοῦ ἑκτάκτου στρατ. δικαστηρίου ἀπαγγελθεῖσα ποινικὴ ἀπόφασις ἀναγγέλλεται παραχρῆμα εἰς τὸν καταδικασθέντα καὶ ἐκτελεῖται ἄνευ ἀναβολῆς, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς χρήσεως οὐδενὸς ἐνδίκου μέσου ἢ αἰτήσεως χάριτος· ἐὰν δὲ ἀπεφασίσθῃ ποινὴ θανάτου, ἐκτελεῖται αὕτη ἐντὸς δύο ὥρων.

Ἐκ τῶν παραθεθεισῶν τούτων διατάξεων καταφανὴς γίνεται ἡ μεταξὺ τῶν διαφορῶν τούτων δικαστηρίων ὑφισταμένη διαφορὰ, ἣτοι τῶν ἐν περιπτώσει πολέμου κτλ. συνισταμένων στρατοδικείων καὶ τῶν ἑκτάκτων λεγομένων δικαστηρίων, διότι τὰ μὲν περὶ ὧν ὁ λόγος στρατιωτικὰ δικαστήρια συγκροτοῦνται δυνάμει τοῦ νόμου ἅμα ὡς ἀναφανείσης τῆς ὠρισμένης ἑκτάκτου περιστάσεως, ἣτοι ἐκστρατείας, ἀποκλεισμοῦ κτλ., δικάζουσι δὲ πάντας τοὺς εἰς τὴν στρατιωτικὴν δικαιοδοσίαν ὑπαγομένους καὶ περὶ πάσης παραβάσεως τῶν διατάξεων τοῦ στρατιωτικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐνῶ τὸ ἑκτακτον δικαστήριον τῆς καταργηθείσης στρατιωτικῆς δίκης συνεχροτεῖτο οὐχὶ αὐτοδικαίως, ἀλλὰ μετὰ προηγουμένην τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ νομάρχου, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, διαταγὴν καὶ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐν τῷ νόμῳ ὠρισμένων ἀδικημάτων, ὅχι δὲ πρὸ αὐτῆς· ὥστε τὰ μὲν ἐν λόγῳ στρατιωτικὰ δικαστήρια ἔχουσι ἰδίαν καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένην δικαιοδοσίαν, ἐνῶ τὰ ἑκτακτα δικαστήρια οὐδεμίαν, ἀποσπῶν-

τα ἀπλῶς τὸ δικαίωμα τοῦ δικάζειν ἀπὸ τῆς εἰς ἡν ἀνήκει δικαστικῆς ἀρχῆς, εἰς ἡν ἐπιστρέφουσι τοῦτο μετὰ τὴν διάλυσίν των. Ἀλλὰ χάρις εἰς τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα κατηργήθησαν καὶ παρ' ἡμῖν τὰ ἔκτακτα δικαστήρια, εἰς ἃ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀπονομῆς δικαιοσύνης ἢ φρενητιῶσα τυραννία ἠδύνατο νὰ σύρῃ τοὺς ἀπαρέσκοντας αὐτῇ πολίτας· κατηργήθησαν δὲ, διότι ἡ ἱστορία ἐβεβαίωσεν, ὅτι τὰ τοιαῦτα δικαστήρια, τὰ ὅποια ἢ ἀυθαίρετος ἐξουσία ἀυθαίρετως ἐσχημάτιζεν, ἐντολὴν εἶχον μᾶλλον νὰ καταδικάσωσι παρὰ νὰ δικάσωσι τὰ εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν δικαιοδοσίαν των ὑποβαλλόμενα θύματα· ἢ δὲ περὶ τούτου διάταξις τοῦ 91 ἄρθρου ἐστὶν ἢ κύρωσις καὶ ἀσφάλις τοῦ 6 ἄρθρου, καθ' ὃ οὐδεὶς ἀφαιρέται (ἄκων) τοῦ παρὰ τοῦ νόμου ὄρισμένου εἰς αὐτὸν δικαστοῦ. (ἴδε Σαριπόλ. συνταγμ. δίκ. σελ. 637—640 καὶ 829—831.)

Π. Α. ΖΑΝΟΣ.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΤΙΤΩΝ

(DES ETAPES) (*),

τῆς Γενικῆς Βαυαρικῆς διοικήσεως τῶν σιτίων.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΟΦΙΑΝΟΥ,

ὑπολαχνοῦ τοῦ Μηχανικοῦ.

14'. Ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἐν τοῖς σταθμοῖς.

Ἡ εὐκολία καὶ ἀκρίβεια μεθ' ὧν ἡ διεύθυνσις τῶν ταχυδρομείων ἐνεργεῖ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς χρήσεως, ἣν δύναται νὰ κάμῃ τῶν σιδηροδρόμων. Ὅσον περισσότερο οἱ σιδηροδρομοὶ πλησιάζουσι πρὸς τὸν στρατὸν, τόσο ἐλάσσονος

(*) Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φυλλάδιον.

χρόνου καὶ ἐξελιγμῶν δεῖται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθημερινῶν ἔργων.

Ἡ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ μεταφορὰ πραγμάτων μέχρι τοῦ πέρας τῶν σιδηροδρόμων εἶναι ἀναμφιβόλως ἔργον τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου εἶναι ἔργον τῆς γενικῆς διοικήσεως τῶν σταθμῶν, δηλ. τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς ἐπὶ τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας.

Τὸ τῆς ἐκστρατείας ταχυδρομεῖον ἡμῶν ἦτο ἐντελὲς κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον· μόνον ἐλαττώματά τινα ὡς πρὸς τὸν ὄργανισμὸν ἠδύνατο νὰ τῷ ἀποδώσωσι, ἄνευ τῶν ἀποίων ἠθελεν εἶσθαι ἐντελέστερον.

Διὰ νὰ ὑπάρξῃ καλὸν ταχυδρομεῖον ἐν ἐκστρατείᾳ, δὲν ἀπαιτεῖται διαπραγματεύσεις ἀγορᾶς ἀμαξῶν τινων καὶ ἵππων. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη, ὡς καὶ ὅλαι αἰ λοιπαὶ, πρέπει νὰ ᾖ ἕτοιμος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου· δὲν πρέπει νὰ περιμεινῶμεν τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκστρατείας, ἵνα ὀργανισθῇ βραδέως καὶ ἐπιπόνως. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη συμμετέχει τοῦ σχεδίου τῆς κινήσεως.

Εὐτυχῶς ἡ ὑπόθεσις ἐβάδιζε μετρίως, καὶ οἱ ταχυδρομοὶ ἡμῶν, αἱ καλάι περισσότεραι, δὲν ὑπέφεραν τόσο ἐκ τῶν γυπῶν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀκολούθων παραδειγμάτων.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς αὐγ. ὁ συγγραφεὺς συνήνησεν εἰς τὰ πέριξ τῆς Nancy δύο πεπαλαιωμένα λεωφορεῖα, σχεδὸν τεθλασμένα κατὰ τὸ ἥμισυ, συνοδευόμενα ὑφ' ἐνὸς μόνου χωροφύλακος καὶ ἐξευγμένα εἰς ἵππους σχεδὸν ἡμιθάνεις ἐκ τοῦ κόπου, καὶ αἵτινες δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ βραδύσωσι, ὥστε ἐδέησε νὰ προσληθῶσιν ἕτεροι νέοι. Τὰ δύο ταῦτα πεπαλαιωμένα λεωφορεῖα περιεῖχον, ἐκτὸς μεγάλου ἀριθμοῦ ἐπιστολῶν καὶ δεσμίδων, ἐν ποσὸν ἐκ 225,000 φιορινίων.

Ἄλλοτε πάλιν ὁ αὐτὸς συνήνησε συνοδίαν ἑνὰ ἐκ δέκα ἢ θάδεκα ἀμαξῶν χωρικῶν μεθ' ἑνὸς ἵππου, ὀδηγούμενους ὑπὸ

Γάλλων και συνοδευομένων παρά τριῶν ἢ τεσσάρων ἀνθρώπων τῆς Landwehr, οἵτινες διέσχισαν ὄλην τὴν σειρὰν τῶν Βοσγίων μέχρι τῶν περάτων τῆς Ling. Αἱ ἄμαξαι αὐταὶ ἔφερον σάκκους χρηματικούς ἀξίας πολλῶν χιλιάδων σκούδων.

Τίς ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐμποδίσῃ μίαν ὁμάδα ἀνδρῶν τινων τομηρῶν νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὴν συνοδίαν ταύτην;

Ἄπλως ἡμεῖς θέλομεν ν' ἀποδείξωμεν διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων, ὅτι ὁ ὄργανισμὸς τῶν τῆς ἐκστρατείας ταχυδρομείων ἡμῶν ἔχει πολλὰς τὰς ἐλλείψεις εἰσέτι, καὶ δεόν νὰ διορθωθῆ, ἐὰν θέλωσι ν' ἀποφύγῃσι μεγάλας ζημίας καὶ νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς ὅλας τῆς ὑπηρεσίας τὰς ἀνάγκας.

Εἶπομεν ἤδη, ὅτι οἱ ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ προσκεκολλημένοι εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν τῶν σταθμῶν, ὄφειλον νὰ ἐνασχολῶνται ἐπὶ τῶν ταχυδρομικῶν μεταφορῶν μεταξὺ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνάρξεως τῆς σιδηρᾶς γραμμῆς καὶ τοῦ στρατοῦ. Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ ὄφειλουν νὰ συμμορφῶνται εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, μὲ τὰς ἀποφάσεις τῆς ὑπηρεσίας τῶν σταθμῶν, ἧτις ἐπενεργεῖ πάντοτε ἐπὶ τῶν ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων τῶν προσκεκολλημένων εἰς τὰ σώματα ταῦτα.

Ἡ ὑπηρεσία τῶν σταθμῶν ὄφειλε νὰ φροντίζῃ περὶ ὄλων τῶν σχέσιν ἐχόντων μὲ τὰ ταχυδρομεῖα, οἷον ἄμαξῶν, ἔππων κτλ.

Ὁ στρατὸς δὲν δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰς ταχυδρομικὰς ἀμάξας, ἢ εἰς μικρὰς ἀποστάσεις· πρέπει λοιπὸν πάντοτε νὰ συγκοινωνῆ μετ' αὐτῶν· καὶ τοῦτο δὲν ἤθελεν εἶσθαι πολὺ δύσκολον, ἐὰν τὸ ὕλικόν καὶ τὸ προσωπικὸν ὧσιν ἐπαρκῆ.

Οὐχ ἤττον δεόν νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ ἀπαιτεῖ δαπάνην οὐ μικρὴν.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ γενικοῦ σταθμοῦ εἶναι διευθυντὴς τῶν

ταχυδρομείων· οὐδόλως ἐνασχολεῖται περὶ τὴν θεωρίαν τῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ὄφειλε νὰ διδῆ γενικὰ τινὰ μαθήματα καὶ ἐπιβεβαιῶνται περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς πραγματοποιήσεώς των, μεταβαίνων αὐτὸς οὗτος εἰς τὰς ἐποπτείας, ἢ διατάσεων πρὸς τοῦτο τοὺς ἐπιτρόπους· τοῦ ἔχει δὲ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ὁλόκληρον τὸ προσωπικὸν τῶν ταχυδρομείων.

Ὅθεν διὰ τὴν θέσιν ταύτην ἀπαιτεῖται εἷς ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος πεπαιδευμένος καὶ διακεκριμένος, κάτοχος συνάμα πολλῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων. Προσέτι δὲ δεόν οἱ ὑπουργοί, μεθ' ὧν ὁ ὑπάλληλος οὗτος εὐρίσκεται εἰς συνάφειαν, νὰ ἐπαγρυπνῶσι καλῶς, καὶ ἄνευ δυσκολίας νὰ συγκρατῶνται εἰς τὰς αἰτήσεις του· τοιοῦτω τρόπῳ ἀποφεύγονται αἱ δυσάρεστοι βραδύτητες. Ἐπὶ τέλους ὄφειλουν νὰ παραδεχθῶσιν, ὅτι εἷς ἀρχηγὸς τῆς ὑπηρεσίας, ἱκανὸς καὶ εἰδήμων τοῦ ἐπαγγέλματός του, δὲν θὰ ζητήσῃ εἰμὴ πᾶν ὅ,τι ἤθελε κρίνει ἀναγκαῖον.

ΙΕ'. Σταθμοὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν καὶ τῶν σιδηροδρόμων.

Στρατὸς ἐκτελῶν πολεμικὰς ἐργασίας συμφέρον ἔχει ν' ἀσφαλίσῃ τὰ νῶτά του καὶ διατηρήσῃ τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ τόπου του ἢ μετὰ τῶν ἀποθηκῶν του, ἐὰν δὲν ὑπερεπήδησε τὰ σύνορα. Ὅφειλε ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ νὰ ἐνασχολεῖται ἐπὶ τῶν σημείων τῶν κειμένων εἰς ὠρισμένην τινὰ ἀπόστασιν τὸ μὲν ἐκ τοῦ δέ. Τὰ σημεῖα ταῦτα προσλαμβάνουσιν, ἀναλόγως τῆς θέσεώς των εἰς τὰς μεγάλας τῆς συγκοινωνίας ὁδοὺς, τὴν ἐπωνυμίαν τῶν σταθμῶν τῆς ξηρᾶς (σταθμῶν ἐπὶ τῶν ὁδῶν) ἢ ἐκείνην τῶν «σταθμῶν τοῦ σιδηροδρόμου.»

Οἱ σταθμοὶ τῆς ξηρᾶς ἀπέχουσι γενικῶς ὁ εἰς τοῦ ἄλλου ἕξ μέχρις ἑννέα ὥρων διάστημα, δηλ. μιᾶς ἡμέρας πορείαν

τοῦ πεζικοῦ. Αἱ διοικήσεις τῶν σταθμῶν τῶν σιδηροδρόμων εὐρίσκονται εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἀναχωρήσεως καὶ ἀρίξεως, εἰς τοὺς σταθμούς, αἵτινες ἐξασφαλίζουσι τὰς τροφὰς τῶν ἐν ἑδοιπορία στρατευμάτων, καὶ εἰς τὰ προσφορώτερα ἰδίως μέρη διὰ τὴν προμήθειαν τῶν τροφῶν τοῦ στρατοῦ.

Τὸ προσωπικὸν ἐνὸς σταθμοῦ τῆς ξηρᾶς ἢ τοῦ σιδηροδρόμου εἶναι ἀνάλογον τῆς σπουδαιότητός του, δηλ. τῶν ὑπηρεσιῶν, ὧν εἶναι ἐπιφορτισμένος. Ἐν γένει σύγκριται ἐξ ἐνὸς διοικητοῦ τοῦ σταθμοῦ τῆς ξηρᾶς, ἐνὸς ὑπασπιστοῦ καὶ ἐνὸς γραμματέως. Οἱ σταθμοὶ τῶν γραμμῶν τῶν σιδηροδρόμων δέον γενικῶς νὰ ἔχωσιν ἓνα ἀξιωματικὸν καὶ ἓνα γραμματέα· ἐπειδὴ δὲ ἔχουσι δύο συγχρόνως ὑπηρεσίας νὰ ἐκτελέσωσι, τὴν μὲν εἰς τὸν σταθμὸν (gare), τὴν δὲ εἰς τὴν φρουράν, τοῖς χρειάζεται προσέτι εἰς ἡ δύο ὑπάλληλοι. Ὅταν διοικήσῃ τις τῶν σταθμῶν ἔχη ἀποθήκας, ὀφείλει νὰ ἔχη καὶ ἰκανὸν ἀριθμὸν ὑπαλλήλων.

Αἱ διοικήσεις τῶν σταθμῶν ἐξαρτῶνται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς γενικῆς διοικήσεως, ἐκτελοῦσι τὰς διαταγὰς τὰς ὁποίας ταῖς δίδει, ἀναφέρονται συγχρόνως πᾶν ὅ,τι ἕκτακτον ἤθελε συμβῆ.

Οὐχ ἥτιον δύνανται νὰ λαμβάνωσι καὶ ἀπ' εὐθείας διαταγὰς τῆς διοικήσεως τοῦ στρατοῦ, καὶ αἰτήσεις τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν· ἀλλ' ὅμως πάντοτε ὑποχρεοῦνται νὰ πληροφωρῶσι περὶ τούτων τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῶν σταθμῶν.

Ἐκαστος διοικητὴς σταθμοῦ πρέπει νὰ προσπαθῇ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας του, ν' ἀποφεύγῃ τὴν περιττὴν ἀλληλογραφίαν, νὰ κρατῇ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλίγα βιβλία καὶ πρωτόκολλα, νὰ δεικνύται ἀναλόγως τῶν περιστάσεων συντετὸς καὶ ἐνεργητικὸς, οὐδέποτε νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν φιλίαν ἢ τὰς ὑποχρεώσεις πρὸς τὰς ἐθνικὰς ἀρχὰς, καὶ νὰ βαδίζῃ πάντοτε καὶ κατ' εὐθείαν εἰς τὸν

σκοπόν του, παραμελῶν τὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα ἀποκρύπτουν τὰς ἐχθροπραξίας.

Συχνότερον οὗτοι ἀπαντῶσιν ἀντίστασιν ἢ καλὴν προαίρεσιν. Ἐὰν ἡ βία δυνηθῇ νὰ καταβάλῃ τὴν ἐπικειμένην ἀντίστασιν, τότε αὕτη οὐδὲν θὰ δυνηθῇ κατὰ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀνυπακοῆς· δέον λοιπὸν νὰ ἔχωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς λίαν καὶ τὰ ὄτα τεταμένα ἐξίσου, καὶ μηδέποτε νὰ παρεκκλίνουν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καθήκοντος. (ἀκολουθεῖ)

Η ΝΕΑ ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΣ ΣΦΥΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΠΥΡΟΒΟΛΟΝ.

Α'.

Ἔργον μεγίστης ἐθνικῆς σπουδαιότητος διεπράγη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τῆς περατώσεως τῆς τεραστίας ἀτμοκινήτου σφύρας, ἥτις ἀνηγέρθη ἐν τῷ Βασιλικῷ Ὀπλοστασίῳ τοῦ Woolwich, ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ τὴν κατασκευὴν κολοσσιαίων Ἀγγλικῶν πυροβόλων τοῦ μέλλοντος.

Ὁ μηχανισμὸς τῆς σφύρας ταύτης, ἥτις κατὰ διαταγὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐτοίμη τὴν πρώτην Μαΐου διὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν μετάβασιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἐπερατώθη πρὸ τῆς δοθείσης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως προθεσμίας, τὴν δ' ὀδὸν Μαΐου, παρόντος τοῦ ἐφόδου τοῦ ὀπλοστασίου, ἐπληρώθησαν ἀπὸ κατὰ πρώτην φουρὰν οἱ ἀτμοσωλῆνες καὶ ἡ σφύρα ἐτέθη εἰς κίνησιν. Ἀμέσως κατὰ τὴν πρώτην δοκιμασίαν ἡ σφύρα ἐκινήθη μετὰ μεγίστης εὐκολίας, τὰ δ' ἐκατέρωθεν αὐτῆς βαροῦλλα, ἕκαστον τῶν ὁποίων δύναται νὰ ὑψώσῃ 80—100 τόνων βάρους, περιεστράφησαν μετὰ μεγίστης ἐλευθερίας. Ἐν τῶν βαρούλλων τούτων ὑψώσε κολοσσιαῖον ἀτμοκύλινδρον, ὅστις προώριστα ὅπως ὑψοῖ μίαν ἐκ τῶν θυρῶν τῆς ἐστίας.

Τὰς μεγίστας δυνάμεις τῆς τερατώδους ταύτης σφύρας δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν βλέποντες αὐτὴν κινουμένην. Λέγοντες τοῖς ἀναγνώσταις ὅτι εἶναι ἡ μεγίστη καὶ ἰσχυροτάτη ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν χορηγοῦμεν αὐτοῖς ἡ ἀμυδρὰν ἰδέαν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῆς. Τὸ βάρος τῆς τεραστίας ταύτης σφύρας εἶναι ὀλίγον τι μικρότερον τῶν 40 τόνων, ἡ δὲ δύναμις τοῦ καταπίπτοντος βάρους αὐξάνει τὰ μέγιστα διὰ τῆς χρήσεως ἀτμοῦ, χρησιμεύοντος ὅπως κατωθῆσῃ τὴν σφύραν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ἰκρίωματος. Ὑπελογίσθη ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς χρήσεως τοῦ ἀτμοῦ πρὸς κατῶθῃσιν τῆς σφύρας ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ παραγόμενον ἀποτέλεσμα ὑπὸ τῆς σφύρας κατερχομένης ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἀτμοῦ ἀπὸ ὕψους 80 ποδῶν. Τὸ διάστημα, δι' οὗ ἡ σφύρα ἐνεργεῖ κατερχομένη, εἶναι 15 ποδῶν καὶ 3 δακτύλων, δὲν ὠρίσθη δ' εἰσέτι ὁποῖα εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐνέργεια τῆς κρούσεως, ἢν δύναται νὰ παραγάγῃ. Ἡ σφύρα εἶναι 45 ποδῶν ὕψους, καλύπτει δὲ μετὰ τῶν ἐπερισμάτων αὐτῆς βᾶσιν 120 περίπου τετραγωνικῶν ποδῶν. Τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς βᾶρος τοῦ μηχανισμοῦ εἶναι 500 τόνων, ὁ δὲ καταναλωθεὶς σίδηρος διὰ τὰς βᾶσεις αὐτοῦ 665 τόνων. Ἡ χρηματικὴ ἀξία τοῦ τερατώδους τούτου ἔργου εἶναι 50,000 λιρῶν Ἀγγλικῶν.

Τὸ μέγεθος τῶν ἐστιῶν τῆς σφύρας εἶναι τοσοῦτον μέγα, ὥστε δύναται εὐκόλως νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀναπαυτικὴ οἰκία, λεωφορεῖον δὲ δύναται νὰ διέλθῃ διὰ τῆς θύρας αὐτῶν. Ἡ θύρα τῆς ἐστίας ἔχει βᾶρος ἐπτὰ τόνων, εἶναι δ' ὡς συνήθως σιδηροῦς σκελετὸς πεπληρωμένος διὰ πυροπλίνθων, ἐξ ὧν ἐχρηιάσθησαν 1500. Τοιοῦτον εἶναι τὸ μέγα ἀτμοκίνητον σφυρίον, ὅπερ θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν σφυρηλάτησιν τῶν τεραστίων ἐκείνων σιδηρῶν ὄγκων, ἐξ ὧν τὰ τοῦ μέλλοντος πυροβόλα τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως θὰ ἀπαρτίζονται.

Δὲν παρῆλθον δέκα εἰσέτι ἔτη, ἀφ' ὅτου τὰ βαρῆα αὐλακωτὰ πυροβόλα (δηλαδή τὰ τῶν 6 1/2 τόνων βάρους καὶ ἄνω) εἰσῆχθησαν εἰς τὸ ναυτικόν, καὶ ἐν τούτοις ἀκούομεν ἤδη περὶ κατασκευῆς πυροβόλου ἐν Ἀγγλίᾳ καταπληκτικοῦ βάρους, οὐχὶ μόνον ἀπολύτως θεωρουμένου, ἀλλὰ καὶ σχετικῶς πρὸς τὸ ἀμέσως προγενέστερον αὐτοῦ. Κρίνοντες ἐκ τοῦ χρονικοῦ διαστήματος, κατὰ τὸ ὅποιον τό τε βᾶρος καὶ αἱ δυνάμεις τῶν πυροβόλων ἔλαβον τοσαύτας ἀπιστεύτους καὶ μυθῶδες βελτιώσεις, δὲν διστάζομεν λέγοντες ὅτι ἐξ ἀπασῶν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐφευρέσεων ἡ μάλιστα γιγαντιαίως καὶ ἀπροσκόπτως βαδίζουσα εἶναι ἡ τῶν αὐλακωτῶν πυροβόλων. Χωρὶς νὰ ἐλθωμεν εἰς λεπτομερεῆ ἐξέτασιν τῶν δυνάμεων ἐκάστου τῶν βαρέων πυροβόλων, ἅτινα κατὰ καιροὺς εἰσῆχθησαν ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς εἰς τὸ ναυτικόν εἰσαγωγῆς αὐτῶν, ἀρκετὸν εἶναι ὅπως πείσωμεν τοὺς ἀναγνώστας περὶ τῆς τεραστίας προόδου τῶν Ἀγγλικῶν ναυτικῶν πυροβόλων, ν' ἀντιπαραβάλωμεν ἀπλῶς τὸ βᾶρος τοῦ μέχρι τοῦδε μεγίστου θεωρουμένου πυροβόλου τῶν 35 τόνων πρὸς τὸ νῦν ἐν τῷ ὀπλοστασίῳ «Woolwich» ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως κατασκευαζόμενον. Δὲν παρῆλθον δύο ἔτη, ἀφ' ὅτου κατασκευάσθη τὸ μέγα ἐκεῖνο τῶν 35 τόνων βάρους πυροβόλον ἐν Ἀγγλίᾳ, δι' οὗ ὠπλίσθη τὸ ἰσχυρότατον τῆς Ἀγγλίας θωρηκτὸν «Devastation» καὶ ἐν τούτοις ἐπέπρωτο ἡ εἰςωνικὴ ἐπιθυμία, ἢν οἱ Ἀγγλοὶ εἰς τὸ πυροβόλον ἐκεῖνο ἀπέδωκαν, καλέσαντες αὐτὸ «Παιδίον τοῦ Woolwich», νὰ ἐκαληθεύσῃ, νέοι δὲ διάδοχοι, ἀνώτεροι κατὰ πολὺ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ βᾶρος, ν' ἀναφανῶσι.

Τὸ νέον τεραστὸν πυροβόλον θὰ ἔχῃ βᾶρος, ὡς προσδοκᾶται, 81 τόνων περίπου. Τέσσαρα τοιαῦτα πυροβόλα θὰ κατα-

σκευασθῶσιν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ βασιλικῷ ὄπλοστασίῳ Woolwich, ἅτινα θ' ἀπαρτίσωσι τὸν ὄπλισμόν τοῦ ἤδη ἐν Ἀγγλίᾳ ναυπηγουμένου μεγέλου θωρηκτοῦ «Inflexible» ἧδη δ' ἤρξατο ἡ κατασκευὴ τοῦ καλουμένου πειραματικοῦ πυροβόλου, ὅπερ θὰ χορηγήσῃ τ' ἀπαιτούμενα διδόμενα (data) διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐτέρων. Τὸ ὀλικόν μήκος τοῦ ἀβλακωτοῦ τούτου πυροβόλου θὰ ἦναι 27 ποδῶν, τὸ δὲ μήκος τοῦ μυχοῦ, 24. Τὸ πειραματικόν πυροβόλον θὰ κατασκευασθῇ διαδοχικῶς 14, 15 καὶ 16 δακτύλων διαμέτρου μυχοῦ, ὅπως διὰ πειραμάτων ἐξεύρωσιν, ὅποια ἡ ἀρμοδιωτέρα διάμετρος. Καὶ τὸ μὲν τῶν 14 δακτύλων διαμέτρου θὰ δύναται νὰ βάλλῃ βλήμα 1100 λιτρῶν βάρους μὲ γόμωσιν πυρίτιδος, εἰδικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ κατασκευασθησομένης, 190 περίπου λιτρῶν, τὸ δὲ τῶν 15 δακτύλων θὰ ρίπτῃ βλήμα 1400 λιτρῶν μετὰ γομώσεως 250 λιτρῶν, τὸ δὲ τῶν 16 δακτύλων θὰ βάλλῃ βλήμα 1650 λιτρῶν μετὰ γομώσεως πυρίτιδος 300 λιτρῶν. Τὸ βαρύτερον μέχρι τοῦδε καὶ ἰσχυρότατον ἐν τῷ Ἀγγλικῷ ναυτικῷ πυροβόλον τῶν 35 τόνων, ὅπερ ἔχει διάμετρον μυχοῦ 12. 35 δακτύλων καὶ βάλλει βλήμα 700 λιτρῶν, δύναται νὰ διατρυπήσῃ εἰς τὸ στόμιον θώρακα 15 δακτύλων παχύτητος, αἱ δὲ ἐμβέλεια, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ βλήματα τοῦ πυροβόλου τῶν 81 τόνων θὰ δύνανται νὰ διαπράξωσι τὸ αὐτὸ, θὰ ἦναι διὰ μὲν τὸ βλήμα τῶν 14 δακτύλων διαμέτρου 3,300, διὰ δὲ τὸ τῶν 15 δακτύλων 5,200, καὶ διὰ τὸ τῶν 16 6,500 ὑάρδας ἢ σχεδὸν τέσσαρα μίλλια, ἐν ἄλλοις δηλαδή λόγοις, θώρακα, ὃν τὸ τῶν 35 τόνων πυροβόλον διατρυπᾷ εἰς τὸ στόμιον, τὸ τῶν 81 τόνων διατρυπᾷ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σχεδὸν μιλλίων. Εἰς ἀπόστασιν 500 ὑαρδῶν τὸ μὲν τῶν 35 τόνων πυροβόλον διατρυπᾷ 14 δακτύλων θώρακα, τὸ δὲ τῶν 81 τόνων θὰ διατρυπήσῃ μετὰ μὲν 14 δακτύλων διαμέτρου

μυχοῦ θώρακα 17 δακτύλων, μετὰ δὲ 15 δακτύλων διαμέτρου μυχοῦ θώρακα 18½ δακτύλων, μετὰ δὲ 16 δακτύλων διαμέτρου μυχοῦ θώρακα 20 περίπου δακτύλων. Αἱ μήκιστα ἐμβέλεια, καθ' ἃς ῥήκται δύνανται νὰ βληθῶσι κατὰ φρουρίων, εἶναι διὰ μὲν τὸ πυροβόλον τῶν 12 δακτύλων διαμέτρου μυχοῦ καὶ 35 τόνων βάρους 9,000 ὑάρδας, διὰ δὲ τὸ τῶν 14, 15, καὶ 16 (βάρους 81 τόνων) 9,000, 10,000 καὶ 10,300 ὑάρδας σχετικῶς. **ΑΝΑΡΕΑΣ ΙΩ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ,** δόκιμος τοῦ Β. Ναυτικοῦ.

ΣΠΟΥΔΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ (*)

ὑπὸ Ε. Ροίροι, λοχαγ. ὑπαπιστοῦ τοῦ 48ου συντάγματος

τοῦ πεζικοῦ, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ὑπὸ Ν. ΠΟΥΡΝΑΡΑ,

ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς γενικῆς τακτικῆς τοῦ Φρειδερίκου II οὐδὲν περὶ τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων ἀναφέρεται, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἐν τῇ γενικῇ τακτικῇ τοῦ Ναπολέοντος I. Αὐτὸς οὗτος μάλιστα ὥρισε τοῦτο ἐν τινὶ πρὸς τὸν Gouviou de Saint-Cyr συνομιλίᾳ του, προκειμένου περὶ τοῦ σχεδίου τῆς μάχης τοῦ Βάουτσεν, τοῦτο δὲ ὁ στρατάρχης ἐκθέτει ὡς ἐφεξῆς ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ· «Εἰς ὅ, τι ὁ Ναπολέων πλειότερον πάντοτε ἄλλου ἐστηρίζετο, ἦτο ἡ διάταξις τῆς ἐκ δεξιῶν ὑπερκερασεως τοῦ εἰς Βάουτσεν ἐχθροῦ. Παρατήρησα αὐτῷ ὅτι ἐγκατέλειπε τὴν συνήθη αὐτῷ τάξιν τῆς κατὰ τοῦ μέσου προσβολῆς, ἧτις ἤρεσκεν αὐτῷ πλειότερον ἢ αἱ κατὰ τῶν πτερώγων, ἐνῶ αὐταὶ προετιμήθησαν πάντοτε ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου II, ὅτι αἱ πρῶται, παρουσιάζουσαι κατ' ἀρχὰς μέγιστα ἐμπόδια, παρῆγον ἀκολούθως, καὶ μάλιστα ὅποταν καθ' ὀλοκληρίαν ἐπετύγχα.

(*) Συνεχεῖα ἰδὲ τὸ προηγούμενον φυλλάδιον.

νον, μείζονα ἀποτελέσματα, διότι ἦτο ἀδύνατον ὁ κατὰ τοῦ μέσου ἐπιτυχῶς προσβληθεὶς ν' ἀποφύγῃ τὴν πλήρη παραλυσίαν καὶ τὴν ἀτακτον ὑποχώρησιν. Προσέθηκα δὲ ὅτι ἡ τοιαύτη προσβολὴ μὲ ἐφάνη πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἦ οὗτος τὸ μοναδικὸν ἐλατήριον τῆς μεγάλης ταύτης πολεμικῆς μηχανῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης. Μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι οὐδαμῶς προετίμα τὴν κατὰ τοῦ μέσου προσβολὴν ἀπὸ τὴν κατὰ τῶν πτερύγων· ὅτι εἶχε τὴν ἀρχὴν νὰ πλησιάσῃ τὸν ἐχθρὸν δι' ὄλων τῶν δυνατῶν μέσων, ὅτι ἄφινε τὰ πρῶτα συμπλακέντα σώματα νὰ πολεμῶσι, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἀνησυχῆ περὶ τῆς τύχης των, καὶ ὅτι μεγάλως ἐφρόντιζε νὰ μὴ ἐνδίδῃ εἰς τὰς περὶ ἀποστολῆς ἐπικουριῶν αἰτήσεις τῶν ἀρχηγῶν των. Προσέθηκε μάλιστα, ὅτι περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας καὶ ὁπότεν παρετήρει ὅτι ὁ ἐχθρὸς μετεχειρίσθη τὰς πλείστας τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, συνήθροϊζε πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἐν ἐφεδρείᾳ, ὅπως ρίψῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἰσχυρὸν σῶμα πεζικοῦ, ἵππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, τὸ ὅποῖον ὁ ἐχθρὸς δὲν εἶχε δυνηθῆ νὰ προΐδῃ, καὶ τοῦτο ἐχορήγει αὐτῷ τὴν νίκην.

Οὕτως ἡ τακτικὴ τοῦ Ναπολέοντος I. δύναται νὰ διατυπωθῇ ὡς ἐφεξῆς· πλησίαζε τὸν ἐχθρὸν δι' ὄλων τῶν δυνατῶν μέσων· ἄφες τὰ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ συμπλακέντα σώματα νὰ πολεμῶσιν· ὁπότεν δὲ ἡ σιγμὴ ἐπέλθῃ, ρίψον τὴν ἐφεδρείαν σου εἰς οἰονδήποτε τῆς γραμμῆς σημείον. Ἐν ὅλοις τούτοις οὐδεὶς περὶ ἐπιθετικῶν ὄπλων γίνεται λόγος.

Ἔθεν δυνατὸν νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἡ γενικὴ τακτικὴ δὲν μεταβάλλεται διὰ τῆς παραδοχῆς νέων τοῦ πολέμου μηχανῶν πάντοτε. Ἐὰν ὁ Ναπολεὼν μετέβαλε τὴν τακτικὴν τοῦ Φρειδερίκου II. λαβὼν ὡς μονάδα τὸ σῶμα στρατοῦ ἀντὶ στρατοῦ ὀλοκλήρου, ἔφθασε τοῦτο οὐχὶ ὡς ἐκ τῆς τελειοποιήσεως

τῶν πυροβόλων ὄπλων, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀριθμητικῆς τῶν μαχητῶν αὐξήσεως.

Ἡ λογιστικὴ, ἣτις εἶναι τὸ μαθηματικὸν μέρος τῆς τέχνης τοῦ πολέμου, ἣτις κανονίζει τὰς ὑλικὰς λεπτομερείας τῶν πορείων καὶ τῶν στρατηγικῶν καὶ τακτικῶν σχηματισμῶν, οὐδεμίαν φυσικῶς ἀλλαγὴν ὑπέστη ἔνεκα τῆς παραδοχῆς τῶν νέων ὄπλων· ἀνεπτύχθη ὁμως ἀξιοσημειώτως ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων καὶ ἔνεκα τῆς αὐξήσεως τῶν στρατῶν.

Ἡ στοιχειώδης τακτικὴ συνίσταται εἰς τὴν τέχνην τοῦ συμπλέκειν τοὺς στρατοὺς· ταύτην μόνον τὰ ὄπλα ἐπηρεάζουσιν, ἡ δὲ τελειοποίησις αὐτῶν μεταβάλλει ἀναγκαίως τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων ἐξάγεται, ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν πῶς ἡ ἀξιοσημειώτος τελειοποίησις τοῦ ἴμματος τῶν ὄπλων, ἡ ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐπιτευχθεῖσα, δεόν νὰ μεταβάλλῃ τοὺς κανόνας τῆς στοιχειώδους τακτικῆς. Κατὰ τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν ταύτας θέλομεν παραιτηθῆ πάντως, ὅπερ ἀφορᾷ τὸ πυροβολικὸν καὶ τὸ ἵππικόν, καταγίνει δὲ μόνον εἰς τὰ τὸ πεζικὸν ἀποκλειστικῶς ἀφορῶντα.

Τακτικὴ τοῦ πεζικοῦ. Τακτικὴ τοῦ πυρός.

Τακτικὴ τῶν προσβολῶν.

Καὶ τὸ πεζικὸν ἔχει τὴν τακτικὴν του· ἐπειδὴ δ' αὕτη εἶναι διπλῆ, ἡ τοῦ πυρός καὶ ἡ τῆς προσβολῆς, διπλοὶ καὶ οἱ σχηματισμοὶ τούτου εἰσὶν, ἡ ἀνεπτυγμένη τάξις καὶ ἡ τάξις κατὰ φάλαγγα. Εἰς τὴν στοιχειώδη τακτικὴν πρέπει τις συνεπῶς νὰ μεταχειρίζηται τὸ πῦρ καὶ τὰς προσβολὰς. Διὰ τῶν λείων ὄπλων τὰ πυρὰ προητοιμάζον τὸ ἔργον, πάντοτε ὁμως ἡ διὰ τῆς λόγγης προσβολῆ ἀπεράσιζε τὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ ἀφορισμὸς τοῦ Σουβαρῶφ «ἡ σφαῖρα τρελῆ, ἡ δὲ λόγγη φρόνιμος» κατεῖχε τότε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀξίαν.

Ἡ παραδοχὴ τῶν αὐλακωτῶν ὄπλων καὶ ἡ αὐξησις τῆς ἀκριβείας τοῦ ῥίμματος καὶ τῆς βολῆς ἠύξησαν τὴν ἀξίαν τοῦ πυρός, χωρὶς ἀφ' ἑτέρου νὰ καταστρέψωσι τὴν ἐπὶ τῆς τύχης τῆς μάχης ἐπιβροχὴν τῆς προσβολῆς. Ὁ δὲ Ἰταλικὸς πόλεμος, ἐν ᾧ οἱ στρατοὶ παρέστησαν ὀπλισμένοι δι' αὐλακωτῶν ὄπλων, αὐτὸν μόνον δὲν κατέστρεψε τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς στοιχειώδους τακτικῆς, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας προσέθηκεν αὐτῇ ἀξίαν. Ποσάκις κατὰ τὴν στρατείαν τοῦ 1859 οἱ ἡμέτεροι στρατοὶ δὲν προσέβαλον διὰ τῆς λόγῃς καὶ ἐπέτυχον;

Ἡ προσοχὴ μετὰ πόλεμον δύο μεγάλων λαῶν στρέφεται φυσικῶς πρὸς τὸν κινήτην. Θαυμάζει τις τότε τοὺς τακτικούς τούτους σχηματισμούς καὶ τείνει νὰ ἐξομαιωθῇ πρὸς τοῦτον, ἐνῶ ἐμβριθετέρα τῶν πεπραγμένων σπουδὴ φέρει εἰς φῶς τὴν ἀνάγκην νέων ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ συμπλέκειν τοὺς στρατοὺς μεταβριθύμενων. Εἰς τὸ ἄτοπον τοῦτο ὑπέπεσεν ἡ Αὐστρία μετὰ τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον, εἰσαγαγοῦσα τὴν τακτικὴν τῶν Γάλλων εἰς τὸν στρατὸν αὐτῆς καὶ ἀναγνωρίσασα τὴν ὑπεροχὴν τῆς προσβολῆς τοῦ πεζικοῦ ἐπὶ τῶν πυρῶν αὐτοῦ. (ἀκολουθεῖ)

ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΑΡΧΟΥ ΒΑΖΑΙΝ (*).

Συνέχεια τῆς συνεδριάσεως τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου.

Λεβρὺν (Βαρθολομαῖος) Levrun ἑτῶν 64, ἀντιστράτηγος.

Ὀλίγας εἶχον σχέσεις μετὰ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, ἀλλ' ἦσαν κάλλισαι. Τὴν 12ην αὐγ. ἔμαθον τὴν ἀπόφασιν τοῦ αὐτοκράτορος νὰ δώσῃ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ῥήνου τῷ στρατάρχη Βαζαῖν. Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ὁ αὐτοκράτωρ εἶχεν ἤδη ἀποφασισμένον τὸ σχέδιον τῆς ἐπὶ τὸ Βερδύνον ὑποχωρήσεως.

Ὁ κ. στρατάρχης Βαζαῖν ἀπεδέχθη, χωρὶς νὰ κάμῃ οὐδεμίαν ἀντίστασιν, τὸ ὑποχωρητικὸν τοῦτο κίνημα καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Ἡ κίνησις ὤφειλε νὰ πραγματοποιηθῇ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ἐπὶ

(*) Συνέχεια ἰδὲ τὸ προηγούμενον φυλλάδιον.

τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Μοζέλλα. Ὁρῶμαι νὰ δώσω λεπτομερείας ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς κινήσεως ταύτης;

Πρόεδρος. Τὸ δικαστήριον ἐπεθύμει τώρα ν' ἀκούσῃ ὑμᾶς ἐπὶ τῶν σπουδῶν τοῦ σκοπομένου κινήματος, ἐπὶ τῆς δημιουργίας τῶν μέσων τῆς διαβάσεως.

Στρατηγὸς Λεβρὺν. Ἄμα ἀπερασίῳ ἡ κίνησις, ἔμεινε εἰς τὸ ἐπιτελεῖον νὰ κάμῃ προτομομαίαν τινα, ἐμπνεόμενον ἀπὸ τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀρχιστρατήγου. Αἱ διατάξεις ὑπῆρξαν ἀνεπαρκεῖς. Τοῦτο ἔμελλε ν' ἀπολήξῃ εἰς τὴν μάχην τῆς Βορνύ, ἧτις ὑπῆρξεν ἡ μόνη αἰτία τῶν καταστροφῶν ἡμῶν.

Ἐγινώσκετο ἡ κίνησις τὸ ἑσπέρας τῆς 12ης αὐγ. Ὡς πρὸς τὰς ὁδηγίας, τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον, καὶ τοῦτο ὑπῆρξε μεγάλη δυστυχία, ἔμεινε ἐξῶ τῶν σπουδῶν, ἃς ὤφειλε νὰ διενεργήσῃ εἰς ἀναζήτησιν τῶν μέσων συγκοινωνίας. Εἶπον οὖν ὑπῆρχον τέσσαρες ὁδοὶ ληπτέαι πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κινήσεως· ἠδύναντο νὰ ἀναζητήσωσι τὰς ὁδοὺς ταύτας, ἂν καὶ ἐδεικνύοντο ἐπὶ τοῦ χάρτου· ὤφειλον νὰ κατοπτρεύσωσιν αὐτάς· δὲν λέγω ὅτι ἔπρεπε νὰ λάθωσιν ἀπάσας ταύτας, διότι δύο ἐξ αὐτῶν, κατ' ἐμὴν γνώμην, ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν, ὅπως μὴ μὲν μήτε ἐν τάγμα ἐπὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τὸ ἑσπέρας τῆς 14ης αὐγ. Καὶ ὅμως, τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον ἔμεινε ὀλοσχερῶς ξένον εἰς τὴν κίνησιν ταύτην, καὶ αἱ διαταγαί, αἵτινες ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατάρχου, περιωρίσθησαν ἀπολύτως εἰς τοῦτο, τὸ νὰ ληφθῶσιν ἐν ὄλῳ τῷ στρατῷ, ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, τριῶν ἡμερῶν τροφαί· τὸ νὰ ἀπαλλαγῶσιν ὑπ' ὄλων τῶν ἀνικάνων εἰς τὸ νὰ ὑποφέρωσι τὴν πορείαν, ἧτοι ἀπὸ τῶν ἀσθενῶν· τὸ νὰ συγκροτηθῶσι μικροὶ ὀργανώσεως σταθμοὶ δι' ἅπαντα τὰ συντάγματα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ φρουρίου τοῦ Μέτς. Τέλος τὸ νὰ παραγγελθῇ εἰς ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς νὰ ἐλαττώσωσι τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν εἰς τὸ ἀπολύτως χρειώδες. Ἰδοὺ τὸ πᾶν· δὲν γνωρίζω νὰ διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ἄλλαι ἀπὸ τὰς διατάξεις ταύτας. Ὑπῆρξαν ἄλλαι διαταγαί; Τὸ ἀγνοῶ ὀλοσχερῶς, ἀλλ' ὅμως τούτων ἔσχον γνώσιν.

Ὅπως συνοψίσω τὴν ἰδέαν μου, λέγω ὅτι δὲν ἔγινεν ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γενῆ διὰ κίνημα μέγαλον, οἷον ἐκεῖνο, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ τὴν 14ην αὐγούστου.

Ἐρ. Ὁμιλήσατε περὶ τῶν προτομομαστικῶν μέτρων, ἃτινα ἠδύναντο νὰ ληφθῶσι κατὰ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ὁ κ. στρατάρχης Βαζαῖν

ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν. Καί, ἐὰν κατανοῶ καλῶς τὰ λαβόντα χώραν, τὰ μέτρα ταῦτα, περὶ ὧν ὁμιλεῖτε, ἦσαν μεταγενέστερα τῆς σιγμῆς, καθ' ἣν ἐπαύσατε τῶν καθηκόντων τοῦ ὑποπεπιτελάρχου, καθότι τὰ καθήκοντα ὑμῶν δέον νὰ ἔπαυσαν ταυτοχρόνως μὲ τὴν παῦσιν τῶν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου.

Ἄ π. Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς 12ης αὐγ. δὲν ἤμην ἐφεξῆς, πραγματικῶς, εἰμὴ ἀπλοῦς μάρτυς. Ἔχω γινῶσιν τῶν γεγονότων, ἅτινα κατέδειξα ὑμῖν, διὰ τῶν σχέσεων, ἃς εἶχον διατηρήσει μετ' ἀξιωματικῶν τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν, καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ συντρόφου μου, τοῦ στρατηγοῦ Ζαρράς, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν.

Ἐ ρ. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον τὸ δικαστήριον ἤθελεν ἐπιμείνει νὰ γνωρίσῃ, εἶναι αἱ διαταγαί, αἵτινες ἐδόθησαν, καὶ τὰ προπαρασκευαστικὰ μέτρα, ἅτινα ἔδει νὰ ληφθῶσι, πρὶν ἢ ὁ στρατάρχης Βαζαῖν λάβῃ τὴν κατοχὴν τῆς ἀρχιστρατηγίας.

Οὕτως ἐπληροφορήσατε ἡμᾶς, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἰδοποίησε τὸν κ. στρατάρχην Βαζαῖν περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ν' ἀποσύρῃ τὸν στρατὸν ἐπὶ τὸ Βερδύνον. Ὁ αὐτοκράτωρ ὠμίλησε περὶ τούτου, ἐνώπιον ὑμῶν, πρὸς τὸν στρατάρχην;

Ἄ π. Ὅχι· ἀλλ' ἔσχον γινῶσιν τῆς προθέσεως τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν στρατὸν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Μοζέλλα ὄχθης, καὶ τῶν διαταγῶν, ἃς ἐξέδωκεν ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον.

Ἐ ρ. Λοιπὸν ποῖα ἦσαν τὰ προπαρασκευαστικὰ μέτρα καὶ αἱ μελέται, αἵτινες, ἐν τῇ μερίδι ταύτῃ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, ὅπερ ἰδιαιτέρως ἐδιευθύνετε, παρηγγέλλθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κατοπεύσεως τῶν ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς τῶν ποταμῶν διαβάσεως;

Ἄ π. Δὲν ἤμην γενικὸς διευθυντὴς τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ἤμην ἀπλῶς βοηθὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου· ἐν τούτοις ἀποδέχομαι ὅλην τὴν εὐθύνην. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ προκαταρκτικὰ μέτρα, ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε παραγγεῖλει ἐκεῖνα, ἅτινα ἐφαίνοντο τὰ μᾶλλον σπουδαιότερα, ἤτοι τὸ νὰ δείξῃ τὰ σημεῖα τῆς διαβάσεως τοῦ Μοζέλλα. Εἶχεν ἐννοήσει, ὅτι αἱ σταθεραὶ γέφυραι τοῦ Μῆτς καὶ οἱ σιδηρόδρομοι ἦσαν δρόμοι, οὓς ἤθελον λάβει, ἀλλ' οἵτινες δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ τὴν μεγάλην πορείαν 170—175,000 ἀνδρῶν. Οὕτω καὶ παρήγ-

γειε τὴν ἐγκατάστασιν ὅσου πλείστου δυνατὸν ἀριθμοῦ γεφυρῶν ἐπὶ τὸν Σεῖλλην καὶ τὸν Μοζέλλαν.

Ἐ ρ. Ἐδόθησαν πρὸ τῆς 12ης διαταγαί πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν ἐπὶ τὸν Μοζέλλαν;

Ἄ π. Μάλιστα.

Ἐ ρ. Εὐρίσκομεν τρόπον ἔχνη διαταγῶν δοθεισῶν διὰ τὴν κατασκευὴν γεφυρῶν ἐπὶ τὸν Σεῖλλην, ἀλλ' ὅμως δὲν εὐρίσκομεν πρὸ τῆς 12ης αὐγ. διὰ τὸν Μοζέλλαν.

Τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον δὲν εἶδεις ποῦ αἱ γέφυραι ὄφειλον νὰ κατασκευασθῶσι; Δὲν συνεσχέτισε τὴν διάθεσιν τῶν γεφυρῶν τούτων πρὸς τὴν διάταξιν τῶν ὁδῶν, αἵτινες ἠδύνατο νὰ ὦσι κατοπευμέναι ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Μοζέλλα, ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ στρατῷ ν' ἀναβίχηθῃ ἐπὶ τῶν ὑψομάτων, ἅτινα δεσπόζουσι τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην;

Ἄ π. Δὲν θέλω ἀποκριθῆ, κ. πρόεδρε, ὅτι διὰ τοῦ ἐπιτελείου μετεβίβασθη ἡ διαταγὴ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἦτο ἐπιφορτισμένος τὴν τοποθέτησιν τῶν γεφυρῶν. Δυνατώτατον ὁ στρατηγὸς Κοφφινιέρ νὰ ἔλαβε κατ' εὐθείαν τὴν διαταγὴν ταύτην εἴτε ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, εἴτε ἀπὸ τὸν στρατάρχην Λεθέφ. Οὐδὲν θετικὸν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου δύναμαι νὰ εἶπω.

Ἐ ρ. Λοιπὸν, ὡς πρῶτος βοηθὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου, δὲν ἐλάθετε διαταγὰς θετικὰς, ὅπως ἐνεργήσητε τὴν σπουδὴν τῶν διαφόρων σημείων τῆς διαβάσεως τῶν ποταμῶν Σεῖλλη καὶ Μοζέλλα;

Ἄ π. Δὲν ἔλαβον διαταγὰς ὡς πρὸς τοῦτο· ἐδόθησαν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἢ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Λεθέφ. Ἴσως ὑπῆρχε συμφέρον, ὥστε αἱ γέφυραι νὰ κατασκευασθῶσι χωρὶς νὰ γενῇ ἐπίδειξις· ἔσον τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν ἔλαβον τὴν διαταγὴν ν' ἀναμειχθῶ εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας, μήτε νὰ τὰς ἐπιτηρήσω, μήτε νὰ γνωρίζω ἐπὶ ποίων σημείων ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῶσι αἱ γέφυραι καὶ αἱ ὁδοί, δι' ὧν ὄφειλε νὰ διέλθῃ κατόπιν ὁ στρατὸς, ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν πρὸς Βερδύνον ὁδόν. Ὁ στρατηγὸς Κοφφινιέρ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θέλει διαφωτίσῃ τὸ ζήτημα κάλλιον ἐμοῦ.

Ἐ ρ. Ζητῶ παρ' ὑμῶν τὴν πληροφορίαν ταύτην, ὑπὸ τὴν ἑοπίην μελέτης τῶν ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας, ἥτις μελέτη, μοι φαίνεται, ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ μεγάλου γενικοῦ ἐπιτελείου.

"Εσχετε γνώσιν τοῦ σχεδίου, ὅπερ ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ἐξέφρασε τυχόν τοῦ νὰ διευθύνῃ τὴν ὑποχώρησιν ἐπὶ τὴν Νανσοῦ μᾶλλον ἀντὶ ἐπὶ τὸ Μέτς;

'Α π. Ἄλλὰ ἐγνώρισα τὸ σχέδιον τοῦτο. Συνεζητήθη ἐπὶ μακρὸν πρὶν ἢ ὁ στρατάρχης ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν.

'Ο αὐτοκράτωρ ἐφαίνεται ἐννοῶν ποίαν ἐντύπωσιν ἀντηχόεσαν καὶ δυσάρεστον ἤθελεν ἐπιφέρει πρῶτον ὑποχωρητικόν τι ἐπὶ τὸ Βερδῦνον κίνημα· καὶ περὶ αὐτοῦ ὑπῆρχον ἀξιωματικοί, οἵτινες ἤβηλον, ὥστε ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ πολεμήσωμεν ἐπὶ τοῦ Μοζέλλα πρὶν ἢ ἀποσυρθῶμεν ἐπὶ τὸ Βερδῦνον. Ἡμῖν μεταξὺ τούτων, καὶ ἔπραξα ὅτι, ἡδυνήθην ὅπως φερθῇ ὁ στρατὸς εἰς τὴν θέσιν ταύτην, τὴν ὑφ' ὅλου τοῦ κόσμου γνωστήν, ἥτις ἔκλειε τὴν ὁδὸν τῶν κυριωδῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἔχθρου, ἐννοῶ τὴν θέσιν, ἥτις ἐκτείνεται ἀφ' ἐνὸς πρὸς τὴν Τοῦλ, ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὴν Φρουάρδ.

'Ο στρατηγὸς Σαγγαρνιὲ ἦτο ἐπίσης τῆς γνώμης, ὅτι ὀφείλαμεν νὰ πολεμήσωμεν καὶ μὴ ἀποσυρθῶμεν ἀμέσως ἐπὶ τὸ Βερδῦνον. Ἐμαθον ὅτι ἐγκατέλιπον τὸ σχέδιον τοῦτο, παρασταθέντος ὅτι ἡ πορεία αὕτη τοῦ στρατοῦ, ὀδηγούμενου ἀπὸ Μέτς εἰς Νανσοῦ, ὄφειλε νὰ γενῆ διὰ πλευρικής πορείας ἴσως λίαν πλησιοχώρους τοῦ ἔχθρου, ὅστις εὕρισκετο ἐπὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην. Τοιαύτη ὑπῆρξε, φρονῶ, ἡ αἰτία ἢ ἐπενεγκούσα τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ κινήματος τούτου.

'Ε ρ. Εἰς τὰς κινήσεις, δι' ἃς εἴχετε νὰ δώσητε διαταγὰς λεπτομερείας, ἦτο πάντοτε ἡ ὑποχώρησις ἐπὶ τὴν Σιαλὸν καὶ Βερδῦνον, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς βᾶσις ὅλων τῶν διαταγῶν, ἃς εἴχετε νὰ διαβιβάσητε;

'Α π. Οὐδεμίαν ἀπολύτως διαταγὴν εἶχον νὰ διαβιβάσω. Ἡμῖν ὁ γνωστὸς συνεργάτης, ὡς τὸ εἶπον ἤδη, τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου δυνατὸν νὰ ἤμην διάμεσος παρὰ τῷ γενικῷ ἐπιτελεῖν· ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ νὰ ἐκδίδω ἀπ' εὐθείας διαταγὰς, ποτέ.

'Ε ρ. Ἐφρόνου καὶ ἐρωτῶ ὑμᾶς, ἐὰν μὴ ἦτο τῶν καθηκόντων ὑμῶν, ὡς πρῶτου βοηθοῦ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου, τὸ διευθύνειν ἰδίως τὸ παρ' ἡμῶν καλούμενον «διαταγὴ κινήσεων»;

'Α π. Ὅχι, κ. πρόεδρε. Ἡμῖν ἀπλοῦς τοποτηρητῆς, μὴ παραγγέλλων, μὴ διατάττων.

'Ε ρ. Δὲν εἴχετε λοιπὸν ἀρμοδιότητα ὠρισμένην ἐν τῷ γενικῷ ἐπιτελεῖν;

'Α π. Οὐδὲλως· ἤμην συνεργάτης, βοηθὸς, χωρὶς ὅμως τὰ καθήκοντά μου νὰ ὦσιν ὀρισμένα καθαρώς, ὡς τὸ παρεστήσατε.

'Ἡμῖν, ἐγὼ, ὁ διάμεσος μεταξὺ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου καὶ τοῦ βοηθοῦ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου, τοῦ ἐπιφορτισμένου τὴν ὅλως εἰδικὴν ὑπηρεσίαν τῶν γραφείων τοῦ ἐπιτελεῖου, καὶ δὲν εἶχον μᾶλλον ὀρισμένην ἀρμοδιότητα.

'Ε ρ. Αὐτὸ ἤθελον νὰ μάθω παρ' ὑμῶν. Εἶχον σκεφθῆ ὅτι ἦσθε εἰδικῶς ἐπιφορτισμένος τὴν ὑπηρεσίαν τῶν κινήσεων, καὶ οὗτος ἦτο ὁ λόγος δι' ὃν ἠρώτησα ὑμᾶς ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης τῶν ὁδῶν καὶ διόδων, αἵτινες ἡδύναντο νὰ ἐπιτρέψωσι νὰ ὀδηγηθῇ ὁ στρατὸς μετὰ μεθόδου ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μοζέλλα ἐπὶ τὴν ἀριστεράν.

'Επίστευον ὅτι εἴθε εἰς κατάστασιν νὰ προσφέρητε ἐξηγήσεις τινὰς ἐπὶ τῶν διαφόρων σχεδίων, ἅτινα ὑπεβλήθησαν τῷ αὐτοκράτορι ἢ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ ἐμόρφωσε τοιαῦτα, σχέδια, ἅτινα ἤθελον ἔχει ὡς ἀποτελεσμα νὰ προκαλέσῃ κινήσιν πηγαينوερχομῶν.

'Α π. Ἐλαβον μέτρα τινὰ, ὅτε ἤμεθα ἐν Μέτς· ἀλλὰ, ὡς εἶπον, δὲν εἶχον καθήκοντα ὀρισμένα.

'Ε ρ. Ὡστε δὲν ἔχετε ἄλλας διαταφῆσεις νὰ προσφέρητε εἰς τὸ συμβούλιον περὶ τῶν διαταγῶν, αἵτινες ἐδόθησαν καὶ ἐπὶ τῶν ληθθέντων μέτρων παρὰ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελεῖου, εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν διάβασιν τῶν ποταμῶν πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. στρατάρχου Βαζαῖν καταλήψεως τῆς ἀρχι-ερατηγίας;—'Α π. Ὅχι, κ. πρόεδρε.

Πρόεδρος. Κύριε ἐπίτροπε τῆς κυβερνήσεως! ἔχετε ν' ἀπευθύνητε ἐρωτήσεις πρὸς τὸν μάρτυρα;

'Επίτροπος τῆς κυβερνήσεως. Ὅχι, κ. πρόεδρε.

Πρόεδρος. Καὶ οἱ κκ. δικασταί;

(Οἱ δικασταὶ νεύουσιν ἀποφατικῶς)

Πρόεδρος. Ὁ κ. ὑπερασπιστῆς ἔχει νὰ ἀποτείνῃ ἐρώτησιν τινα πρὸς τὸν μάρτυρα;

Λασώ. Ἦθελον, ὥστε ὁ μάρτυς νὰ ἐξηγῆτο ἐπὶ τοῦ ἐξῆς· ἂν μὴ ἦ ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι ὁ κ. στρατάρχης Βαζαῖν δὲν κατέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰμὴ τὴν πρωίαν τῆς 13ης αὐγ. Ὁ κ. στρατάρχης Λεβὲρ εἶπεν, ὅτι τὴν πρωίαν τῆς 13ης ἐδόθησαν ἀκόμη διαταγαὶ παρὰ τοῦ μεγάλου γενικοῦ ἐπιτελεῖου.

Στρατηγὸς Λεβέρυν. Ἡ πραγματικὴ ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ

ἐλήφθη παρὰ τοῦ κ. στρατάρχου Βαζαῖν τὴν πρωίαν τῆς 13ης καὶ οὐχὶ τὴν 12ην. Δὲν εἶδον, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι ὁ κ. στρατάρχης Βαζαῖν ἐπισκέφθη τὸν αὐτοκράτορα κατὰ τὴν νύκτα τῆς 12ης πρὸς τὴν 13ην, δὲν ἔλαβεν ὅμως μὲ τοῦτο καὶ τὴν ἀρχηγίαν.

Λ α σ σ ῶ. Ἡ ἐρώτησίς μου εἶχε σπουδαιότητα. Πρὸ μικροῦ ὁ κ. στρατηγὸς Λεβρὺν ἔλεγεν ὅτι ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς 12ης ἠδύνατο νὰ ληφθῶσι μέτρα, καὶ ὅτι, ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς 14ης, ἤθελεν εἶσθαι δύνατον νὰ παράσῃ ὁ στρατὸς ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην. Εἶναι καλῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι δὲν ἦτο ποσῶς ὁ στρατάρχης Βαζαῖν, ὅστις, τὴν 12ην τὸ ἐσπέρας, ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὰ μέτρα ταῦτα, ἀφοῦ δὲν ἀνέλαβε πράγματι τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχιστρατήγου εἰμὴ τὴν πρωίαν τῆς 13ης.

Σ τ ρ α τ η γ ὸ ς Λ ε β ρ ῦ ν. Τὴν 12ην ὁ κ. στρατάρχης Βαζαῖν δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ οὐδεμίαν διαταγὴν, οὐδεμίαν ὁδηγίαν δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀναλάβει τὴν ἀρχηγίαν.

Τὴν 12ην ἡ ἐπίσκεψις αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα δὲν εἶχε, φρονῶ, ἀπολύτως οὐδὲν ἀποτελεσματικόν· δὲν ἐπρόκειτο εἰμὴ περὶ τῆς εἰδοποιήσεως, ἣν ἔμελλε νὰ τῷ δώσῃ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς προθέσεως ἣν εἶχε νὰ τῷ παραδώσῃ τὴν ἀρχηγίαν τὴν ἐπαύριον.

Ἔτε εἶπον ὅτι εἶχον παρῆλθαι εἰκοσιτέσσαρες ὥραι—δὲν ὠμίλουον περὶ τῆς νυκτὸς τῆς 12ης πρὸς τὴν 13ην· ἐνόουον νὰ δεῖξω ὅτι ἐν τῷ διαστήματι ἀπὸ τῆς 13ης, ὥραν ἕξ π. μ., μέχρι τῆς ἐπαύριον 14ης, ἕξ π. μ., ἔμενον εἰκοσιτέσσαρες ὥραι, ἐν αἷς ἠδύνατό τις νὰ θέσῃ ἐν ἐνεργείᾳ τὰ προκαταρκτικὰ μέτρα τῆς ὑπὸ τῶν στρατευμάτων ἐντὸς τῆς ἡμέρας τῆς 14ης ἐκτελεστικῆς κινήσεως.

Λ α σ σ ῶ. Ὁ μάρτυς ἐγνώρισε τὰς ὁδηγίας, ἅς ὁ κ. στρατάρχης Βαζαῖν ἔδωκε τὴν 13ην;

Σ τ ρ α τ η γ ὸ ς Λ ε β ρ ῦ ν. Δὲν ὑπῆρξα μάρτυς κατ' οὐδένα τρόπον τῶν ἀποφασισθειῶν διατάξεων, καθ' ἃς ἡ ἀρχηγία ἔμελλε νὰ περιέλθῃ, ἐν ὥρᾳ ὠρισμένη, ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς ἐκείνας τοῦ κ. στρατάρχου Βαζαῖν. Ὅ,τι ἐγνώρισα τὴν 12ην, τὸ ἔμαθον ἐν τῇ συνομιλίᾳ ἣν εἶχον μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὅς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο δύναμαι νὰ δώσω μίαν ἐξήγησιν.

Λ α σ σ ῶ. Πρὸ τῆς ἐξηγήσεως, ἣν δύνατον πρόκειται νὰ δώσῃ ὁ κ. στρατηγὸς Λεβρὺν ὡς ἀποκρίσιν πρὸς τὴν ἐρώτησίν μου, ἤθελον τὸν ἐρωτήσει ἐὰν ἐγνώρισε κατὰ τρόπον βέβαιον τὰς διαταγὰς, αἵτινες ἐδόθη-

σαν ὑπὸ τοῦ κ. στρ. Βαζαῖν τὴν 13ην, ἀφοῦ ἐκτιμᾷ τὰς διαταγὰς ταύτας;

Σ τ ρ α τ η γ ὸ ς Λ ε β ρ ῦ ν. Παντάπασι.

Λ α σ σ ῶ. Καὶ λοιπὸν τότε;

(Ὁ κ. στρατηγὸς Λεβρὺν στρέφεται πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἀποκρινόμενος.)

Π ρ ὸ ε δ ρ ο ς τῷ μάρτυρι.— Ἀπευθυνθεῖτε πρὸς τὸ συμβούλιον.

Σ τ ρ α τ η γ ὸ ς Λ ε β ρ ῦ ν. Οὐδεμίαν γνώσιν ἔλαβον τῶν ὁδηγιῶν, αἵτινες εἶχον δοθῆ πρὸς τὸν κ. στρατάρχην Βαζαῖν καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν.

Ἐν τῇ πρωίᾳ τῆς 13ης ὁ κ. στρατάρχης Βαζαῖν ἤλθε νὰ εὔρῃ τὸν αὐτοκράτορα· δὲν γνωρίζω ἐὰν ὁδηγία ἐδόθησαν τότε ὑπὸ τοῦ στρατάρχου. Συνήντησα κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τὸν πρὸ μικροῦ ὀνομασθέντα ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου, ὅστις ἀνελάμβανε τὰ καθήκοντα τοῦ ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ ὁ στρατάρχης τὰ ἑαυτοῦ παρ' ἐκείνου ἔμαθον ὅτι ὑπῆρχεν, οὕτως εἶπεῖν, παντελῆς ὁδηγιῶν ἕλλειψις.

Π ρ ὸ ε δ ρ ο ς. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἡμᾶς νὰ μάθωμεν, εἶναι τὸ εἶναι τρόπιον ἐγένετο ἡ μεταβίβασις τῶν ἀρχιστρατηγιῶν. Ἦσθε ὁ πρῶτος βοηθὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου καὶ διότι εἴχετε τὴν ιδιότητα ταύτην, ἠρώτησα ὑμᾶς ὅπως ὀρίσητε ἐπακριβῶς τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐπαύσατο ἡ εὐθύνη τοῦ ἐπιτελείου, οὕτως ἀπετελεῖτε μέρος, ἤρξατο δὲ ἡ εὐθύνη τοῦ νέου ἀρχιστρατήγου, ἦτοι τοῦ κ. στρατάρχου Βαζαῖν.

Σ τ ρ α τ η γ ὸ ς Λ ε β ρ ῦ ν. Τοῦτο ἔλαβε χώραν τὴν 12ην, καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐλήφθησαν ἐκ Παρισίων τηλεγραφηματα, ἅτινα ὠδήγησαν τὸν κ. στρατάρχην Λεβρὺν νὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του, ἣτις ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ αὐτοκράτωρ μὲ προσεκάλεσε καὶ μὲ εἶπεν·

«Ὁ γενικὸς ἐπιτελάρχης δίδει τὴν παραίτησίν του. Πῶς νὰ τὸν ἀντικαταστήσωμεν; Πρέπει νὰ προσκαλέσωμεν, ὅπως τὸν διαδεχθῆ, εἴτε τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν εἴτε τὸν στρατάρχην Βαζαῖν;» Τῷ ἀπεκρίθη· «Ἐν στιγμῇ, ὅλα ἡ παρούσα, τοῦτο μοι φαίνεται ἀδύνατον. Οἱ δύο οὗτοι στρατάρχαι εἶναι ἀναγκαιότατοι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ. Καὶ ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ ᾖναι ἀποφασισμένος, ὡς τὸ βλέπω, νὰ παραιτήσῃ τὴν ἀρχιστρατηγίαν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀνομάσῃ γενικὸν ἐπιτελάρχην· δεόν νὰ ἐκλέξῃ ἀπλῶς γενικὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου» (1). Προσέθηκα δὲ ἐὸ

(1) Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἐπιτελείου συνήθως καλεῖται ἀρχηγὸς ἐπιτελείου»

δὲ «ἐκ τῶν πραγμάτων ὑποδεικνυόμενος, εἶναι ὁ δεύτερος βοηθὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου, διότι ἔχει τὴν στιγμὴν ταύτην πᾶσαν τὴν διεύθυνσιν τῆς ὑπηρεσίας.»

Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐφεξῆς γενικὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιτελάρχης, παρεκάλεσα τὴν Α. Μ. νὰ μοι δώσῃ τὴν «διοίκησιν» μερραρχίας τινός, ἀλλὰ νὰ μὴ τὸ κάμῃ ἀμέσως· ἐπεθύμουν νὰ λάβω διοίκησιν ἐνεργόν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατάρχου Βαζαίν, ἀλλὰ πράγματι τὴν ἔλαβε τὴν ἐπαύριον.

Πρόεδρος. Εὐαρεστήθητε νὰ ἐξηγήσητε μετ' ἀκριθείας κατὰ ποῖαν ὥραν ἔπαυσεν ἡ εὐθύνη τοῦ γενικοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιτελάρχου, καὶ κατὰ ποῖαν ὥραν ἤρξατο ἡ εὐθύνη τοῦ στρατάρχου Βαζαίν.

Στρατηγὸς Λεβρύν. Κατ' ἐμὲ, ἡ μετάβασις τῆς ἀρχηγίας ἀπὸ τὸν μὲν εἰς τὸν δὲ ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν πρωίαν τῆς 13ης Αὐγ., ὅτε τὸ ἔμαθε ὁ στρατός.

Πρόεδρος. Κατὰ συνέπειαν ἡ ἀρχιστρατηγία ἐνηργεῖτο μέχρι τῆς πρωίας τῆς 13ης, ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπὸ τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ ἐπιτελάρχου.

Ἀπ. Τὸ νομίζω.

Πρόεδρος. Αἱ διαταγαί, αἱ ἀφορῶσαι τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ, μελέται, κινήσεις στρατευμάτων, κατοπτεύσεις, ἐπιχειρήσεις τοῦ μικροῦ λεγομένου πολέμου, ἢ καὶ ἄλλαι σπουδαιότεραι ὄλαι αὗται

«Chef d' etat Major». Εἰς στρατὸν ἐκτός τῶν ἐπιτελείων τῶν σωμάτων ἢ καὶ μερραρχιῶν εἶναι τὸ ἐπιτελεῖον τὸ γενικὸν τοῦ ἀρχηγοῦ, τότε ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐπιτελείου τούτου λέγεται Chef d' etat major général, ἥτοι ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου ἢ γενικὸς ἐπιτελάρχης. Ὁ τοιοῦτος, ἔχοντας τοῦ βασιλέως τὴν ἀρχιστρατηγίαν, τ' αὐτὰ πληρῶν καθήκοντα, φέρει τίτλον Major général. Τοιοῦτος ἦτο παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ὁ Λεβέφ. Ἡμεῖς δι' ἔλλειψιν προσωρινῆν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ εἰδικοῦ τίτλου ἐτηρήσαμεν καὶ δι' αὐτὸν τὴν ἐπωνυμίαν γενικὸς ἐπιτελάρχης. Συνήθως ὑπὸ τὸν ἐπιτελάρχην ἢ ἀρχηγὸν ἐπιτελείου ὑπάρχει ὁ ὑποεπιτελάρχης ἢ ὑπαρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου (sous-chef d' etat Major). Ἐπὶ τὸν γενικὸν τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος ἐπιτελάρχην Major général ὑπῆρχον δύο (1ος καὶ 2ος) βοηθοὶ αὐτοῦ, φέροντες τίτλον aide-Major général (ὁ Lebren καὶ ὁ Jarras), ἐκτελοῦντες καθήκοντα ὑποεπιτελάρχου. **Μ.**

αἱ λεπτεμβείαι ἐπεφυλάχθησαν μέχρι τῆς πρωίας τῆς 13ης Αὐγ. εἰς τὸ παλαιὸν γενικὸν ἐπιτελεῖον.

Στρατηγὸς Λεβρύν. Νομίζω. Δὲν ἔμαθον ὅτι ὀδηγεῖται ἐδόθησαν ἐν ὀνόματι τῆς πρώτης ἀρχιστρατηγίας τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰρήνου ἐντὸς τῆς νυκτὸς τῆς 12ης. Ὁ κύριος γενικὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιτελάρχης ἠδύνατο ἴσως νὰ φωτίσῃ τὸ δικαστήριον ὡς πρὸς τοῦτο.

Λασσώ. Κάμω τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὄχι μόνον δυνατὸν νὰ ἐδόθησαν, ἀλλ' ὅτι πράγματι ἐδόθησαν.

Πρόεδρος. Ποῖα ὑπῆρξαν ἄρα αἱ διαταγαί αὗται;

Λασσώ. Εἶναι πολλαί! Θέλομεν τὰς ἀναζητήσει καὶ παρουσιάσει εἰς τὴν κατ' ἀντιμωλίαν συζήτησιν.

Στρατηγὸς Λεβρύν. Λέγω ὅτι δὲν ἐγνώρισα τὰς διαταγὰς ταύτας.

Στρατάρχης Βαζαίν. Τὸ ἐσπέρας τῆς 12ης ἐξέθηκα τῷ αὐτοκράτορι ὅτι ὑπῆρχον στρατάρχαι ἀρχαιότεροί μου. Ὁ αὐτοκράτωρ μοι εἶπε καὶ τὸ ἐπεβεβαίωσεν ἐν τινι ἐπιστολῇ, ὅτι εὔρισκε τὴν κατάστασιν σοβαρὰν, καὶ ὅτι, ἐὰν ἡ διάβασις τῶν στρατευμάτων ἐνηργεῖτο ὑπὸ κακῆς συνθήκας, ὁ στρατὸς ἔμελλε ν' ἀπειληθῇ. Δέον, προσέθηκε, νὰ ἐπισκεφθῆτε τὰς στρατοπεδεύσεις.

Διήλθον τὴν ἡμέραν τῆς 13ης ἐπισκεπτόμενος ὅλα τὰ σώματα ἀπὸ τοῦ 2ου μέχρι τοῦ 6ου. Μόνον ἀφοῦ ἐπεδιώρθωσα ἀπάσας τὰς θέσεις, ἦλθον καὶ ἀνέφερον τῷ αὐτοκράτορι. Τὴν ἐσπέραν τῆς 13ης λαβῶν εἰδήσεις περὶ τοῦ ἔχθρου, τῷ ἔγραψα·

«Τοῦ ἐχθροῦ φαινομένου πλησιάζοντος ἡμᾶς καὶ θέλοντος νὰ ἐπιτηρῆσῃ τὰς κινήσεις ἡμῶν οὕτως, ὥστε ἡ διάβασις ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην νὰ ἐπενέγκῃ ἀγῶνα δυσάρεστον, εἰς ἡμᾶς εἶναι προτιμότερον ἢ νὰ τὸν περιμεινῶμεν ἐν ταῖς γραμμαῖς ἡμῶν, ἢ νὰ προδῶμεν κατ' αὐτοῦ διὰ γενικοῦ ἐπιθετικοῦ κινήματος. Μέλλω νὰ προσπαθῆσω νὰ τύχω πληροφοριῶν περὶ τῶν θέσεων, ἃς κατέχει, καὶ περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ μετώπου αὐτοῦ. Θέλω τότε διατάξει τὰς κινήσεις, αἵτινες δεῖον νὰ ἐκτελεσθῶσι, καὶ θέλω δώσει τῇ ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι παραυτίκα γυνῶσιν.»

Ἴδου εἰς τί περιωρίσθη ἡ ἀποστολή μου τὴν 13ην. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν με ἐμπόδιζε νὰ δώσω διαταγὰς πρὸς κατόπτειυσιν τῶν ὁδῶν καὶ ἀποκατάρασιν τῶν ὀπισθεν γεφυρῶν. Ἐπί τινα χρόνον ὁ στρατηγὸς Μανὲκ

εὐρέθῃ γενικός ἐπιτελάρχης τῶν Βου, Θου καὶ ἑου σώματος. Τὴν 13ην Αὐγ. τῷ ἔδωκα διαταγὰς διὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς ἐκτελεστέας κινήσεις ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων σώματων· ἔπεμψα ἀντίγραφον τῶν διαταγῶν τούτων τῷ στρατηγῷ Ζαβράς μὲ συμπλήρωμα διαταγῶν διὰ τὸ θον σῶμα καὶ τὴν φρουράν· ἐδόθησαν ταυτοχρόνως διαταγαὶ λεπτομερεῖς δι' ὅτι ἀφορᾷ τὰς ἀποσκευὰς, τὰς τροφὰς καὶ τὰς γεφύρας. Αἰδοῦμαι αὐταὶ ὑπάρχουσιν ἤδη.

Πρόεδρος. Ἀνεγνώσθησαν ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου.

Στρατάρχης Βαζαίν. Δὲν ἤθελον νὰ ἀντιπράξω εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐποψίαν τῆς τακτικῆς ἐνόμισα ὅτι ὤφειλον νὰ τῷ κάμω παρατηρήσεις. Ὁ ἔχθρος ἦτο ἐπὶ τῶν λογχῶν ἡμῶν· δὲν ἠδυνάμην νὰ πραγματοποιήσω διάβασιν ὑπὸ καλὰς συνθηκῶν. Τοῦτο ἐπῆνεγκε τὴν μάχην τῆς Βορνῦ.

Πρόεδρος. Νομίζω νὰ ἐνθυμοῦμαι, ὅτι τὸ ἔγγραφο, δι' οὗ ὁ κ. στρατάρχης Βαζαίν ἐγνώστοποίησε τῷ στρατάρχῃ Μάν-Μαὼν καὶ τῷ κ. στρατηγῷ Φαιλλὸ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραλαβὴν τῆς ἀρχιστρατηγίας τοῦ στρατοῦ, ἀπεστάλη ἐπὶ τινος σημειώσεως τοῦ στρατηγοῦ Λεβρύν (τῷ μάρτυρι). Δὲν ἐνθυμείσθε τὸ γεγονός τοῦτο;

Στρατηγὸς Λεβρύν. Αἱ ἀναμνήσεις μου δὲν μὲ ὑπηρετοῦσιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Πρόεδρος. Ὁμιλοῦν περὶ τούτου ὡς πληροφορίας περὶ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ στρατάρχης Βαζαίν κατέλαβε πράγματι τὴν ἀρχηγίαν (τῷ μάρτυρι). Δύνασθε ν' ἀποσυρθῆτε.

Στρατηγὸς Λεβρύν. Πρὶν ἀποσυρθῶ, ἐπεθύμουν νὰ παρακαλέσω, κύριε πρόεδρε, νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε ὅπως ἀπευθύνω ὑμῖν μίαν ἐρώτησιν.

Πρόεδρος. Ὁμιλήσατε, ἐὰν θέλητε.

Στρατηγὸς Λεβρύν. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς κινήσεως τῆς 14ης αὐγ. Φρονῶ ὅτι, ἐν τῷ συμφέροντι τῆς διαφωτίσεως, ἤθελον εἶσθαι καλὸν νὰ ἀκουσθῶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

Πρόεδρος. Ἐπιθυμεῖτε νὰ καταθέσητε ὡς μάρτυρας;

Στρατηγὸς Λεβρύν. Ἔσομαι εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ συμβουλίου.

Πρόεδρος. Κατὰ τὴν παρούσαν στιγμὴν ἡ συζήτησις αὕτη ἤθελεν εἶσθαι κάπως ἀκατάλληλος.

Καὶ ὅμως, ἐὰν ὁ κ. ἐπίτροπος τῆς κυβερνήσεως συγκατατίθεται, καὶ ἐὰν τὸ ἐπιθυμῆ ὁ ὑπερασπιστής, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ ἀκούσῃ ὑμᾶς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

Λα σ σ ὡ. Οὐδὲν ἐπιθυμῶ· ἐὰν ὅμως τοῦτο φαίνεται εὐχάριστον τῷ κυρ. Στρατηγῷ Λεβρύν, δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ τὸ νὰ ὀμιλήσῃ.

Πρόεδρος. Τῷ μάρτυρι. — Ἄντι ν' ἀποσυρθῆτε, δύνασθε νὰ μείνετε ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ ἀκροατηρίου· θέλετε ἀκουσθῆ ἐπὶ τοῦ δευτέρου τούτου μέρους· ἡ ἐξέτασις ὑμῶν ἐπεραιώθη ὡς πρὸς τὸ πρῶτον.

Στρατηγὸς Λεβρύν. Ὑπάρχει ἀκόμη σπουδαῖον τι ζήτημα, ἐφ' οὗ ἐπεθύμουν νὰ ὀμιλήσω.

Πρόεδρος. Ὅτε θέλει κληθῆ ἡ δευτέρα κατηγορία τῶν μαρτύρων, θέλετε ἔλθει ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου νὰ καταθέσητε ὅτι φρονεῖτε ὅτι ὤφειλετε νὰ εἶπητε, καὶ ὁ κ. ἐπίτροπος τῆς κυβερνήσεως καὶ ἡ ὑπεράσπις θέλουσι θέσει ὑμῖν τὰ ζητήματα, ἅτινα θέλουσι κρῖνει ἀναγκαῖα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ καταθέσεως αὐτομάτου, ἐπὶ σημείου μὴ περιλαμβανομένου ἐν τοῖς γεγονόσιν ὡς ταῦτα κατατάχθησαν, δὲν δύνασθε νὰ κάμητε αὐτήν.

Στρατηγὸς Λεβρύν. Ἐῖναι ἔγγραφο ἐπίσημον, ὕπερ ἐπεθύμουν νὰ παρουσιάσω ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ὑπερασπίσεως.

Πρόεδρος. Τὸ κοινοποιεῖτε αὕτη κατόπιν, καὶ ἐξετάξεσθε, ἐὰν ἦ χρεῖα. Ἡ ὑμετέρα κατάθεσις ἐτελείωσε· ἀπεκρίθητε ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων, αἷτινες ἀπευθύνθησαν ὑμῖν· δύνασθε νὰ προσκληθῆτε ἐκ νέου, ὅπως καταθέσητε ἐπὶ ἄλλων σημείων. Δὲν δύνασθε νὰ κληθῆτε εἰμὴ ὡς μάρτυρας, ὅπως ἀποκριθῆτε εἰς τὰς ἐρωτήσεις. Ἄλλως πως οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὀμιλῇ ἔδῳ.

Ὁ κ. πρόεδρος παραγγέλλει νὰ κληθῆ ἐκ νέου ὁ κ. στρατάρχης Λεβρύν.

Πρόεδρος. Κύριε στρατάρχα! πρὶν παρακαλέσω ὑμᾶς νὰ ἐξέλθητε τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων, ἐνόμισα καθήκόν μου νὰ ἐρωτήσω ὑμᾶς μὴ εἴχετε νὰ παρουσιάσητε παρατηρήσιν τινα ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀκροάσεως τοῦ στρατηγοῦ κ. Λεβρύν.

Στρατάρχης Λεβρύν. Ὁχι, κ. πρόεδρε, οὐδεμίαν.

Πρόεδρος. Τότε, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ ἀντίστασις ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου κατηγοροῦ καὶ τῆς ὑπερασπίσεως, θέλω παρακαλέσει τοὺς μάρτυρας ν' ἀποσυρθῶσι καὶ περιμείνωσιν ἐντὸς τῆς γειτονεύουσης αἰθούσης, διὰ

τὴν περίστασιν καθ' ἣν τὸ συμβούλιον δυνατὸν νὰ κρίνῃ ἀναγκαῖον ὄπως τοὺς προσκαλέσῃ ἐκ νέου. (ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΚΙΛΙΑ.

Τὸ ἀνωφελὲς τῆς ὑπηρεσίας τῆς φρουρᾶς ἐν τοῖς φυλακείοις.

Πρωσική τις στρατιωτικὴ ἡμερὶς ἐπιφέρει περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὰς ἐξῆς σπουδαίας παρατηρήσεις·

« Ἡ ἐν τοῖς φυλακείοις τῆς φρουρᾶς ὑπηρεσία, ἐν ᾧρᾳ εἰρήνης, οὐδὲν ἀπολύτως διδάσκει εἰς τὸν στρατιώτην περὶ τῆς ὑπηρεσίας, ἣν πρόκειται νὰ τελέσῃ ἐν ἐκστρατεία, καθόσον αἱ ἐν τῷ φυλακείῳ ἀσχολίαι αὐτοῦ συνίστανται πρὸ παντὸς εἰς τὸ νὰ πίνῃ, νὰ καπνίζῃ, καὶ νὰ χαρτοπαικίῃ. Ὅπως ἐννοήσῃ τις τὸν ἀπολυόμενον χρόνον, ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ἐκπαίδευσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν ἐτῶν τῆς ὑπὸ τὰς σημαίας ὑπηρεσίας τοῦ ἀνδρός, ληφθῆτω ὁ μεσαῖος ἀριθμὸς 50 ἡμερῶν φρουρᾶς δι' ἕκαστον ἄνδρα, ἧτοι μία ἡμέρα φρουρᾶς ἀνὰ ἑπτὰ ἡμέρας. Ἐπειδὴ ἐκάστη φυλακὴ ἐξοδεύει δύο ἡμέρας, ἐκείνην καθ' ἣν ἀναλαμβάνει ὁ ἀνὴρ τὴν φρουρὰν, καὶ ἐκείνην καθ' ἣν ἀποσύρεται ταύτης, προκύπτει ἀπώλεια 300 ἡμερῶν, ἧτοι ἔτος ὀλόκληρον τῶν τριῶν ἐτῶν, ἐὰν διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον συνυπολογίσωμεν τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς Κυριακάς. Τὸ τρίτον λοιπὸν τοῦ χρόνου τῆς ὑπηρεσίας χάνεται διὰ τὴν κατοχὴν θέσεων, ὧν οὐδεμία ἢ ἀνάγκη, ἐνῶ ὅλος ὁ τῆς τριετίας χρόνος εἶδει νὰ διέρχεται εἰς ἐξάσκησιν τῆς ἐκστρατείας ὑπηρεσίας. »

ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΕΝΝΑΤῷ ΤΟΜῷ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟῦ.

Γενικαὶ τινες γνώσεις ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος ὑπὸ Νικολαίου Γκίλλη, λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Ἰδὲ σελ. 3—10, 89—92.

Δίκη τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν (Bazaine). Ἰδὲ σελ. 11—76, 102—198, 215—242, 259—474 (τέλος τοῦ Α'. τόμου), 499—516, 558—590. (ἀκολουθεῖ)

Μελέται ἐπὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν οἰτιῶν (Des étapes), συλλεγῆσαι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870—71 ὑπὸ ἀξιωματικοῦ τῆς Γενικῆς Βαυαρικῆς διοικήσεως τῶν οἰτιῶν.—Μετὰ φρασίς ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Νικολάου Σοφριανοῦ, ὑπολοχαγοῦ τοῦ Μηχανικοῦ. Ἰδὲ σελ. 77—83, 92—101, 199—209, 252—258, 475—483, 546—551. (ἀκολουθεῖ)

Ἐπίσημοι πληροφορίες στρατιωτικαί, ἧτοι περίληψις τῶν ἐγκυκλίων διαταγῶν τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείου. Ἰδὲ σελ. 83—87.

Τὸ φῶς ἀρίστησι τὸ παρελθόν, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ν. Γκίλλη, λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Ἰδὲ σελ. 209—212.

Ναυτικὸν Γραικορωμαίων Κωσταρτινουπόλεως ὑπὸ Ν. Λιούδη, λογιστοῦ τῆς Ἀφροέστης. Ἰδὲ σελ. 212—215.

Αἰραλισμός διατριβὴ Π. Α. Ζάρου, ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει αὐτοῦ ὡς διδάκτορος τῆς νομικῆς, γενομένη ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ τῇ 2^ῃ Νοεμβρίου 1873.—Τινὰ περὶ τῆς ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας (τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ). Ἰδὲ σελ. 243—252, 484—491, 539—546. (τέλος)

Ποικίλια. Ἰδὲ σελ. 516—518, 590.

ΕΛΛΗΝ. ΣΡΑΤ. ΦΥΛ. ΝΑ' ΤΟΜ. Θ'.

